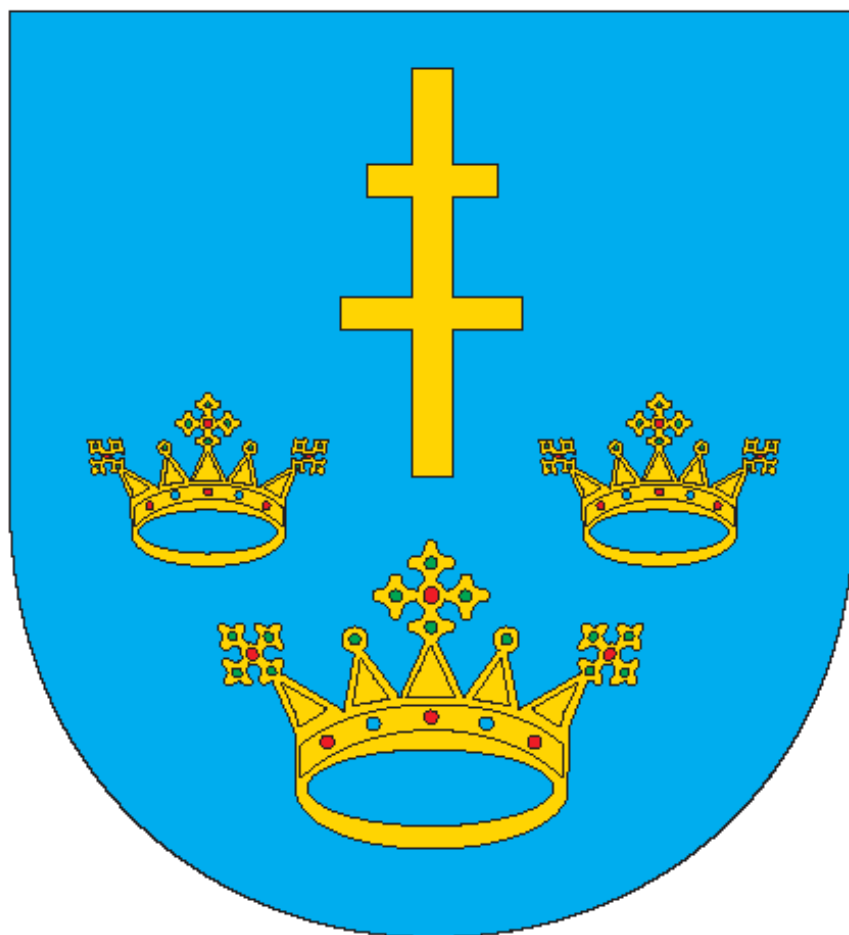

**AKTUALIZACJA STRATEGII
ROZWOJU POWIATU
STARACHOWICKIEGO
NA LATA 2014 – 2023**

Starachowice 2021

Spis treści

I.	Wstęp.....	3
II.	Metodologia i organizacja prac nad Aktualizacją Strategii Rozwoju Powiatu Starachowickiego na lata 2014 – 2023	4
III.	Diagnoza Powiatu Starachowickiego	5
	1. Położenie geograficzne.....	5
	2. Informacje ekonomiczne	6
	3. Nakłady inwestycyjne	7
	4. Rynek pracy.....	8
	5. Infrastruktura drogowa	10
	6. Usługi medyczne	12
	7. Edukacja.....	14
	8. Kultura.....	16
	9. Turystyka.....	17
	10. Rolnictwo i leśnictwo.....	18
	11. Opis środowiska przyrodniczego Powiatu Starachowickiego.....	19
	12. Formy ochrony przyrody oraz środowiskowe uwarunkowania realizacji inwestycji ujętych w Aktualizacji Strategii Rozwoju Powiatu Starachowickiego na lata 2014-2023.....	20
IV.	Analiza SWOT.....	33
V.	Aktualizacja Strategii Rozwoju Powiatu Starachowickiego	34
	Drzewo celów	34
	Tabelaryczny układ celów strategicznych, operacyjnych i zadań	35
VI.	Zgodność Aktualizacji Strategii Rozwoju Powiatu Starachowickiego na lata 2014 – 2023 ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+.....	41
VII.	Monitoring realizacji Strategii.....	43

I. Wstęp

Jednym z podstawowych celów działalności samorządu jest zaspokajanie potrzeb mieszkańców, wspieranie ich aktywności i uruchamianie mechanizmów, które wpływają na rozwój lokalny. Realizacja tych celów jest możliwa tylko wówczas, gdy towarzyszące im zadania zostaną zaplanowane w sposób przemyślany, a ich wdrażanie będzie odbywać się konsekwentnie w dłuższym okresie czasu.

Uchwalając Strategię Rozwoju Powiatu Starachowickiego na lata 2014 – 2020 założono, że będzie to dokument otwarty na zmiany wynikające z uwarunkowań zewnętrznych i bieżących potrzeb mieszkańców. Pamiętając o tych zapisach Zarząd Powiatu postanowił poddać weryfikacji istniejący dokument i wydłużyć okres jego obowiązywania do 2023 r. Stwierdzono przy tym, iż część zapisanych w Strategii zadań nie została jeszcze w pełni zrealizowana, a tym samym zakładane cele nie zostały osiągnięte w całości. Ustalono, iż zapisane w Strategii misja rozwoju powiatu i cele strategiczne są nadal aktualne, a modyfikacji wymagają jedynie niektóre cele operacyjne i zadania.

W zaktualizowanym dokumencie dokonano koniecznych zmian zachowując jednocześnie jego otwartość na oczekiwania społeczności lokalnej. Pamiętać przy tym należy, iż realizacja wielu przedsięwzięć zaplanowanych w Strategii będzie możliwa tylko wówczas, gdy Powiat lub jego partnerzy pozyskają środki finansowe ze źródeł zewnętrznych. W okresie aktualizowania Strategii nie są jeszcze znane priorytety finansowe przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego (RPO WŚ), który mógłby być podstawą finansowania tych zadań. Przy modyfikowaniu zapisów Strategii starano się uwzględnić doświadczenie minionych lat jej wdrażania oraz postulaty, które otrzymaliśmy od naszych partnerów. Aktualizując ten dokument zwracano także uwagę na jego spójność z zapisami powstającej właśnie Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2030 r., która będzie zapewne podstawą do kształtowania przyszłego RPO WŚ.

Zaktualizowana Strategia Rozwoju jest więc dokumentem wskazującym zestaw zadań, których realizacja bez wątpienia przyczyni się do rozwoju Powiatu Starachowickiego do 2023 r.

II. Metodologia i organizacja prac nad Aktualizacją Strategii Rozwoju Powiatu Starachowickiego na lata 2014 – 2023

Dokument pn. „Aktualizacja Strategii Rozwoju Powiatu Starachowickiego na lata 2014 -2023” jest kontynuacją Strategii Rozwoju Gospodarczego Powiatu Starachowickiego, której realizację planowano zakończyć w 2020 roku. Ponieważ część zadań przewidzianych do wykonania do 2020 r. nie została w pełni zrealizowana, a zapisana w niej misja rozwoju i cele strategiczne pozostają nadal ważne dla rozwoju powiatu, dokument ten poddano jedynie aktualizacji modyfikując nieco niektóre cele operacyjne i zadania.

W tworzeniu pierwotnego dokumentu aktywnie uczestniczyli przedstawiciele samorządów, jednostek organizacyjnych oraz instytucje otoczenia biznesu. Partnerzy, współrealizatorzy Strategii Rozwoju Powiatu Starachowickiego na lata 2014 – 2020 nauczeni doświadczeniem związanym z poprzednią Strategią przedstawili swoje sugestie dotyczące zapisów celów i zadań w sposób realny i możliwy do wykorzystania. Wskazali możliwości uzyskania ich finansowania oraz współpartnerów w procesie ich realizacji. Informacje były pozyskiwane z baz gmin, ZUS-u, roczników statystycznych, firm i strategii.

Podstawowymi wyznacznikami tworzonej Strategii są:

- długookresowa wizja rozwoju społeczności lokalnej,
- określenie celów strategicznych i operacyjnych powiatu,
- stabilna i realistyczna podstawa prognozowania rozwoju powiatu oraz organizacja działań dla osiągnięcia założonych celów,
- określenie kluczowych dla rozwoju powiatu obszarów interwencji,
- sposoby podejmowania istotnych decyzji rozwojowych dla powiatu oraz koordynacja działań wdrożeniowych.

Proces opracowania dokumentu aktualizacji Strategii poprzedziły działania o charakterze informacyjno-konsultacyjnym i organizacyjnym. Spotkania informacyjno-konsultacyjne zostały zorganizowane z realizatorami dotychczasowej Strategii Powiatu, podczas których przedstawione zostały założenia do koncepcji nowej Strategii oraz zebrane zostały od uczestników propozycje, wnioski i sugestie do planowanego opracowania. W ramach działań organizacyjnych, zarządzeniem Starosty został powołany Zespół ds. Opracowania i Wdrażania Strategii. Zespół kilkakrotnie odbywał spotkania, na których omawiano przygotowane materiały, przeprowadzono analizę SWOT, określono cele strategiczne, operacyjne i zadania. Aktualizując Strategię zwrócono się do Radnych Rady Powiatu i gmin wchodzących w skład Powiatu o wnioski i uwagi dotyczące modyfikacji jej zapisów. Wnioski te zostały uwzględnione w opracowanym dokumencie.

III. Diagnoza Powiatu Starachowickiego

1. Położenie geograficzne

Powiat Starachowicki usytuowany jest w północnej części województwa świętokrzyskiego, zajmuje obszar południowej części Przedgórza Ilżeckiego i wschodniej części Płaskowyżu Suchedniowskiego. Południowe granice powiatu są oddalone o 10 km od najwyższego pasma Gór Świętokrzyskich – Łysogór. Osią komunikacyjną powiatu jest dolina rzeki Kamiennej, wzdłuż której biegnie linia kolejowa Skarżysko-Kamienna – Starachowice – Ostrowiec Świętokrzyski – Sandomierz oraz DK nr 42 Skarżysko-Kamienna – Starachowice – Rudnik, która łączy się z drogami krajowymi DK– 9 Radom – Rzeszów i S–7 Warszawa – Kraków.

Powiat Starachowicki jest jednym z 13 powiatów Województwa Świętokrzyskiego. Powierzchnia powiatu wynosi 523,29 km², a liczba jego mieszkańców w 2020 r. wynosiła 86 767 osób.

W skład powiatu wchodzi 5 gmin:

- gm. Starachowice – powierzchnia 31,85 km², ludność – 45 994,
- gm. Wąchock – powierzchnia 81,84 km², ludność – 6 716,
- gm. Brody – powierzchnia 161,20 km², ludność – 10 612,
- gm. Mirzec – powierzchnia 111,00 km², ludność – 11 038,
- gm. Pawłów – powierzchnia 137,40 km², ludność – 15 216.

Gęstość zaludnienia w powiecie starachowickim w porównaniu do gęstości zaludnienia w województwie świętokrzyskim (106) i w Polsce (124) jest wysoka i wynosi 165 osób/km² (180 osób/km² w 2013).

Siedzibą Powiatu Starachowickiego jest miasto Starachowice, największe miasto powiatu i trzecie pod względem liczby ludności w województwie świętokrzyskim. Starachowice położone są w pobliżu dwóch większych miast regionu, tj. Kielc i Radomia (50 km) i w odległości 150-170 km od miast tj. Warszawa, Kraków, Łódź, Lublin czy Rzeszów. Położenie to stwarza możliwość rozwoju infrastruktury komunikacyjnej między tymi ważnymi ośrodkami gospodarczymi kraju, a w perspektywie gospodarczej zainteresowanie inwestorów naszym regionem – powiatem. Bliskość dużego węzła kolejowego w Skarżysku-Kamiennej ułatwia dostępność komunikacyjną z ważnymi ośrodkami gospodarczymi w całym kraju. Miasto Starachowice stanowi centrum administracyjno-gospodarcze i kulturalne powiatu, tu mają siedzibę ważniejsze urzędy i instytucje państwowe i samorządowe jednostki organizacyjne tj. Starostwo Powiatowe, Urząd Miasta, Urząd Skarbowy, Sąd i Prokuratura Rejonowa, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Oddział Celny.

Zauważalne są takie zjawiska demograficzne jak: spadek liczby ludności, spadek liczby urodzeń, spadek przyrostu naturalnego (tabela nr 1), spadek udziału młodzieży w strukturze wiekowej ludności oraz proces starzenia się mieszkańców powiatu (tabela nr 2). Zjawiska te powodują znaczące zmiany w strukturze demograficznej powiatu, które winny być uwzględnione w analizie strategicznej powiatu. Szczególnie ważne jest ujęcie ludności w grupach wiekowych obrazujących ich aktywność zawodową na rynku pracy.

Tabela nr 1

Ludność Powiatu Starachowickiego – ruch naturalny ludności

Liczba ludności Powiatu ogółem	Powiat Starachowicki	
	2013	2020
	94 383	86 767
Liczba urodzeń	707	651
Zgony	1 041	1 487
Przyrost naturalny	- 334	- 836 *)

*) duży wpływ na zwiększenie liczby zgonów miała wpływ epidemia Covid-19, która wybuchła w 2020 r.

Tabela nr 2

Ludność Powiatu Starachowickiego w podziale na grupy wiekowe

Ludność powiatu w podziale na grupy wiekowe	2013	2020
W wieku przedprodukcyjnym do lat 19	16 223	14 609
W wieku produkcyjnym od lat 19-65	59 265	51 264
W wieku poprodukcyjnym powyżej 65 lat	18 891	20 936

Z informacji przedstawionych w tabelach nr 1 i 2 wynika, iż ludność powiatu w porównaniu do stanu z 2013 r. zmniejszyła się w przybliżeniu o 7 616 osób. Obniżeniu uległa również ilość urodzeń, a wskaźnik przyrostu naturalnego ma wysoką wartość ujemną. Nastąpił także spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (młodzież do lat 19) – o 1 614 osób, jak i osób w wieku produkcyjnym (w przedziale wiekowym 19-65 lat) – o 8 001 osób. Zmniejszenie ilości osób w wieku przedprodukcyjnym powinno spowodować wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym, jednakże to nie nastąpiło. W dużym stopniu wynika to z faktu emigracji zarobkowej młodych osób do dużych aglomeracji miejskich w kraju, jak również wyjazdów za granicę. Natomiast wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym potwierdza fakt starzenia się mieszkańców powiatu.

Należy podjąć wszelkie możliwe działania, aby proces odpływu ludności z terenu powiatu spowolnić. Ma to tym większe znaczenie, iż w większości emigracja dotyczy osób w wieku produkcyjnym.

2. Informacje ekonomiczne

W latach 2017, 2018, 2019 dochody i wydatki budżetu powiatu kształtowały się następująco.

Tabela nr 3

1	2017 - wykonanie	2018 - wykonanie	2019 - wykonanie
Dochody ogółem	91.669.401,63	96.420.408,84	108.463.096,05
- bieżące	82.064.189,56	85.027.458,10	99.890.534,94
Subwencje	36.941.083,00	36.829.398,00	41.926.793,00
Udziały w podatku doch. od os. fiz.	15.820.994,00	17.670.835,00	19.266.081,00
Udziały w podatku doch. od os. prawnych	254.991,08	475.687,09	458.054,58
Dotacje celowe z budżetu państwa na zad. zlecone z zakr. admin. rząd.	11.720.011,70	11.806.372,74	12.533.699,43
Dotacje z budż. państwa na zadania			

własne	1.402.644,83	1.315.666,88	4.927.029,00
Dot. z budż. pań. na poroz.	27.508,93	55.193,65	39.279,65
Środki na finansowanie i współfinansowanie projektów UE	1.486.552,92	1.919.428,10	2.356.538,77
Dotacje od innych jst	1.852.301,21	1.860.693,98	2.287.014,62
Dotacje z funduszy celowych	664.700,00	605.321,34	2.798.486,95
Dochody własne powiatu		12.488.861,32	13.297.557,94
- majątkowe	9.605.212,07	11.392.950,74	8.572.561,11
Rezerwa subwencji ogólnej na inwestycje	1.335.200,00	0,00	0,00
Dotacje z budż. pań. na zad. zlecone	876.026,15	10.100,00	0,00
Dot. z budż. pań. na zad. własne	3.986.115,43	7.718.803,88	266.683,72
Dotacje z UE	0,00	641.775,00	3.611.575,41
Dotacje z innych jst	3.260.314,29	3.002.434,75	1.018.870,61
Dotacje z funduszy celowych	100.000,00	0,00	3.670.089,69
Środki z NFOŚiGW	0,00	0,00	0,00
Dochody ze sprzedaży majątku	47.556,20	19.837,11	5.341,68
Dochody powiatu na 1 mieszkańca			
Wydatki ogółem	98.317.886,23	100.983.924,81	102.527.058,64
- bieżące	81.913.031,89	84.361.274,91	92.662.405,40
- majątkowe, w tym:	16.404.854,34	16.622.649,90	9.864.653,24
zakupy inwestycyjne	1.207.217,79	354.990,34	299.190,74
dotacje na inwestycje	629.166,83	3.091.919,05	217.903,32
inwestycje	14.568.469,72	13.175.740,51	9.347.559,18

Planowane dochody budżetu powiatu w 2021 r.

Na 2021 r. zaplanowano w budżecie powiatu:

1. Dochody ogółem w wysokości – 118.682.792,98 zł, w tym:

a) dochody bieżące w wysokości – 108.018.565,71 zł

b) dochody majątkowe w wysokości – 10.664.227,27 zł, w tym:

- dochody z tytułu dotacji oraz środków przeznaczonych na inwestycje w wysokości – 10.044.127,27 zł

- dochody ze sprzedaży majątku – 620.100,00 zł

2. Wydatki ogółem w wysokości – 127.783.205,25 zł, w tym:

a) wydatki bieżące – 105.242.738,27 zł

b) wydatki majątkowe w wysokości – 22.540.466,98 zł

Wynik budżetu powiatu starachowickiego w 2021 stanowi deficyt w wysokości 9.100.412,27 zł. Źródło pokrycia deficytu stanowią przychody z niewykorzystanych środków pieniężnych na rachunku bieżącym budżetu.

3. Nakłady inwestycyjne

Łączne wydatki powiatu poniesione na realizację inwestycji w latach 2017, 2018, 2019 wyniosły 37.091.769,41 zł (12,3 % zrealizowanych ogółem wydatków w tych latach przez powiat). Realizację wydatków inwestycyjnych w poszczególnych latach przedstawia poniższe zestawienie.

2017 r. – Ogółem wydatki na realizację inwestycji wyniosły – 14.568.469,72 zł, w tym:

- drogi publiczne powiatowe – 14.529.469,72 zł

- Komendy Powiatowe PSP – 16.000,00 zł
 - kultura i ochrona dziedzictwa narodowego – 23.000,00 zł
- 2018 r.** – Ogółem wydatki na realizację inwestycji wyniosły – 13.175.740,51 zł, w tym:
- drogi publiczne powiatowe – 11.652.374,08 zł
 - licea ogólnokształcące – 524.702,75 zł
 - przebudowa ogrodzenia ZSZ Nr 3 – 79.767,42 zł
 - projekt „Rozwój edukacji zawodowej Powiatu Starachowickiego” – 59.655,00 zł
 - budowa hali sportowej przy Zespole Szkół Zawodowych Nr 3 – 75.030,00 zł
 - budowa Otwartej Strefy Aktywności (OSA) przy ZSZ Nr 3 - 38.137,40 zł
 - efektywne wykorzystanie energii w Powiecie Starachowickim – 26.300,00 zł
 - przeniesienie Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej do budynku bursy przy ul. Radomskiej 72 w Starachowicach – 698.863,86 zł
 - doposażenie w części składowe wagonu osobowego wąskotorowego turystycznego, tzw. "letniak" – 20.910,00 zł
- 2019 r.** – Ogółem wydatki na realizację zadań inwestycyjnych wyniosły – 9.347.559,18 zł, w tym:
- przebudowa dróg publicznych powiatu – 6.294.092,50 zł
 - Budowa boiska wielofunkcyjnego w II LO – 15.000,00 zł
 - projekt „Rozwój edukacji zawodowej Powiatu Starachowickiego” – 3.038.466,68 zł

Na podstawie przyjętej Wieloletniej Prognozy Finansowej Powiatu Starachowickiego na lata 2021 – 2029 wydatki na inwestycje w roku 2021 zaplanowano na poziomie 22.540.466,98 zł, w tym:

- kompleksowa termomodernizacja budynku dydaktycznego oraz hali sportowej ZSZ Nr 3 w Starachowicach wraz z remontem wewnętrznym budynku hali – 8.000.000 zł,
- poprawa efektywności energetycznej budynków szkolnych w Starachowicach – 4.623.290 zł,
- "e-geodezja - Cyfrowy zasób geodezyjny województwa świętokrzyskiego" ujednoczenie baz danych" – 2.651.769,39 zł,
- rozwój edukacji zawodowej Powiatu Starachowickiego – 2.604.226,64 zł,
- przebudowa dróg powiatowych – 2.331.378,86 zł,
- budowa boiska wielofunkcyjnego w II LO – 1.256.372 zł,
- walka z epidemią COVID-19 na terenie Powiatu Starachowickiego – 507.405 zł,
- na dotacje dla innych samorządów na wspólne inwestycje - 280.000 zł ,
- dofinansowanie robót budowlanych dotyczących obiektów PZAZ w Stykowie służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych – 123.000 zł,
- klimatyzacja budynku Starostwa Powiatowego – 83.025 zł,
- termomodernizacja dachu z remontem kominów, wymianą instalacji odgromowej, wymianą orynowania wraz z odwodnieniem budynku Archiwum Zakładowego – 80.000 zł.

4. Rynek pracy

Stopa bezrobocia w powiecie starachowickim wynosiła w latach 2017 – 9,1 %, 2018 – 8,0%, a w 2019 roku - 8,1 % i była niższa niż w powiatach ościennych, tj. ostrowieckim (2019 r. - 10,6 %) oraz skarżyskim (2019 r. – 14,5 %), na koniec grudnia 2020 r. w powiecie starachowickim wynosiła 8.8%, powiecie ostrowieckim 11.5%, powiecie skarżyskim 16.6%.

Tabela nr 4

Liczba bezrobotnych

Rok	2013	2017	2018	2019	2020
Powiat starachowicki	6 975	3 524	3 135	3 188	3469
Powiat ostrowiecki	9 249	4 708	4 311	3 895	4221
Powiat skarżyski	7 703	3 811	3 901	3 593	4176

W latach 2017-19 środki Funduszu Pracy i EFS wykorzystywano w celu aktywizacji osób bezrobotnych.

Tabela nr 5

Aktywizacja osób w poszczególnych latach

Rok	Kwota	Liczba osób zaktzywizowanych
2013	12 148 996,14	1 473
2017	12 569 160,17	1 426
2018	9 729 983,97	1 248
2019	8 556 100,00	980
2020	6 870 841,00	665

Tabela nr 6

Efektywność wydatkowanych środków FP i EFS w ramach zawieranych umów

Nazwa formy aktywizacji	2013	2017	2018	2019
Środki na podjęcie działalności gospodarczej	100 %	100 %	100 %	100 %
Prace interwencyjne	98 %	97,4 %	99,4 %	100 %
Szkolenia	57 %	75,6 %	75 %	53 %
Stáže	71 %	75,6 %	85,1 %	88 %

Największe kwoty są wydatkowane na staże, rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz refundację kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowisk pracy. W roku 2017 doposażono 146 miejsca pracy, w 2018 – 72, a w 2019 – 59.

Powiatowy Urząd Pracy współpracuje z instytucjami wspierającymi rozwój przedsiębiorczości, tj.: Akademia Przedsiębiorczości, Regionalna Izba Gospodarcza, Agencja Rozwoju Regionalnego, Centrum Kształcenia Zawodowego, Polskie Doradztwo Rolnicze Sp. z o.o., Koneckie Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości w Starachowicach.

Bardzo ważną sferą tworzącą miejsca pracy jest podejmowanie działalności gospodarczej. Na terenie powiatu w roku 2019 było 7 412 zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej, z czego 5 740 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (5 094 w 2013 r.).

W powiecie dominują mikro i małe przedsiębiorstwa oraz prowadzące działalność firmy jednoosobowe. Poniższe ilustruje tabela Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Tabela nr 7

Liczba aktywnych płatników składek w powiecie starachowickim.

OKRES	OGÓŁEM: *)	w tym, sam za siebie:	Zakres liczby ubezpieczonych u płatnika			
			1-9	10-49	50-249	250 i więcej
2017	4710	2693	1675	263	67	12
2018	4684	2726	1606	272	68	12
2019	4625	2734	1537	278	62	14
2020	4676	2813	1504	286	63	10

*) wiersz Ogółem zawiera również dane o płatnikach, którzy na koniec wskazanego okresu byli aktywni, lecz nie byli płatnikami sami za siebie oraz nie było danych o liczbie ubezpieczonych u nich osób

Na obszarze **Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Starachowice”** w podstrefie Starachowice funkcjonowało:

- w 2017 r.: 62 przedsiębiorców (18 przedsiębiorców na podstawie 32 wydanych Zezwoleń oraz 44 przedsiębiorców nie posiadających Zezwoleń),
- w 2018 r.: 61 przedsiębiorców (13 przedsiębiorców na podstawie 23 wydanych Zezwoleń oraz 48 przedsiębiorców nie posiadających Zezwoleń),
- w 2019 r.: 61 przedsiębiorców (13 przedsiębiorców na podstawie 23 wydanych Zezwoleń, 47 przedsiębiorców nie posiadających Zezwoleń oraz 1 przedsiębiorca na podstawie Decyzji o wsparciu),
- na koniec III kwartału 2020 r.: 61 przedsiębiorców (13 przedsiębiorców na podstawie 23 wydanych Zezwoleń, 47 przedsiębiorców nie posiadających Zezwoleń oraz 1 przedsiębiorca na podstawie Decyzji o wsparciu), [30 przedsiębiorców w 2013 r.].

Na koniec III kwartału 2020r. przedsiębiorcy działający na terenie SSE „Starachowice” podstrefa Starachowice, na podstawie wydanych Zezwoleń i Decyzji o wsparciu, zatrudniali i utrzymali łącznie ok. 5150 pracowników (3 526 osób w 2013 r.)

Odnutowany po 2017 r., spadek liczby przedsiębiorców posiadających Zezwolenia wynika z wygaśnięcia części z wydanych Zezwoleń, na skutek upływu terminu ich ważności.

5. Infrastruktura drogowa

Istotnym składnikiem infrastruktury powiatu jest sieć drogowa. Gęstość dróg w powiecie starachowickim wynosi 1,02 km/km². Sieć dróg tworzą drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Ogólna długość tych dróg wynosi – 626,348 km, w tym długość dróg:

- krajowych – 39,728 km,
- wojewódzkich – 48,10 km,
- powiatowych – 240,430 km,
- gminnych – 297,87 km.

Długość dróg gminnych w poszczególnych gminach wynosi:

- gm. Pawłów – 47,25 km,
- gm. Brody – 64,85 km,
- gm. Mirzec – 39,38 km,
- gm. Wąchock – 39,972 km,
- gm. Starachowice – 106,418 km.

Nakłady inwestycyjne poniesione na drogi w latach 2018-2020 z podziałem na środki własne i zewnętrzne wyniosły 30 859 016,12 zł.

2018 – 10 926 939,34 zł, w tym:

5 140 046,96 zł – środki własne

5 786 892,38 zł – środki zewnętrzne

2019 – 13 900 644,43 zł, w tym:

3 214 425,37 zł – środki własne

10 686 219,06 zł – środki zewnętrzne

2020 – 6 031 432,35 zł, w tym:

543 392,18 zł – środki własne

5 488 040,17 zł – środki zewnętrzne

Na rok 2021 zaplanowano nakłady inwestycyjne na drogi w wysokości 5 431 489,00 zł.

Inwestycje drogowe jednoroczne i wieloletnie realizowane były przy wsparciu środków uzyskanych z Programu Rozwoju Gminnej i Powiatowej Infrastruktury Drogowej, Rządowego Programu na rzecz Rozwoju oraz Konkurencyjności Regionów poprzez Wsparcie Lokalnej Infrastruktury Drogowej, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 i Funduszu Dróg Samorządowych. Ponadto, w ramach środków z budżetu państwa na usuwanie skutków nawalnego deszczu zrealizowano inwestycje za kwotę 3 843 646,72 zł. Inwestycje drogowe, realizowane były także przy współfinansowaniu gmin wchodzących w skład Powiatu Starachowickiego. Poczynione inwestycje na drogach powiatowych w znacznym stopniu przyczyniły się do poprawy bezpieczeństwa ruchu na terenie powiatu. Usprawniona została komunikacja i poprawione zostały parametry techniczne drogi co w sposób zasadniczy wpłynie na bezpieczeństwo użytkowników dróg, w tym również pieszych i rowerzystów. Ponadto poprawiony został komfort życia mieszkańców (zmniejszenie drgań budynków, mniejszy hałas). Obecnie, rozpoczęły się prace w trybie zaprojektuj-wybuduj, związane z budową obwodnicy Wąchocka w ciągu DK 42.

W zaawansowanym stadium są prace projektowe związane z rozbudową drogi wojewódzkiej Nr 744 na odc. Tychów Stary – Starachowice wraz z budową obwodnicy m. Starachowice. Ponadto Powiat Starachowicki jest w trakcie opracowania dokumentacji projektowo-kosztorysowej na zadanie pn.: „Rozbudowa drogi powiatowej nr 0617 T Starachowice – Lubienia – wykonanie przejścia drogowego nad linią kolejową w ciągu ulicy Radomskiej w Starachowicach”.

Nie zmienia to faktu, że skomunikowanie powiatu starachowickiego z dużymi aglomeracjami miejskimi pozostawia wiele do życzenia. Kluczowym problemem dla rozwoju powiatu jest zły stan techniczny dróg: DK 42 oraz dróg wojewódzkich wojewódzkiej nr 744, 752 i 756. Z uwagi na niewystarczającą przepustowość sieci dróg w Starachowicach zasadnym jest wyprowadzenie ciężkiego transportu obsługującego specjalną strefę ekonomiczną poza miasto i bezpośrednie połączenie jej z drogami krajowymi.

Infrastruktura kolejowa przebiegająca przez Starachowice winna być przystosowana do dużych prędkości na odcinku Skarżysko-Kamienna – Przemyśl w obu kierunkach. Istotne jest również zaliczenie istniejącego odcinka linii kolejowej nr 25 od Sandomierza, poprzez Starachowice do

Skarżyska-Kamiennej i dalej poprzez Radom do systemu głównych połączeń kolejowych prowadzących do Centralnego Portu Komunikacyjnego, tzw. „szprych”. Umożliwi to skuteczne połączenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej Starachowice oraz jednego z największych węzłów kolejowych w Skarżysku-Kamiennej z Centralnym Portem Komunikacyjnym.

Przy planowaniu strategii rozwoju powiatu, jednym z ważnych elementów jest rozwój sieci dróg, ścieżek rowerowych, które w sposób kompleksowy winny łączyć gminy powiatu, ale również nawiązywać do krajowej i europejskiej sieci dróg rowerowych. Przy planowaniu rozwoju sieci dróg rowerowych, również istotnym czynnikiem jest położenie geograficzne powiatu starachowickiego, ukierunkowanie ruchu turystycznego wokół „Świętokrzyskiego Parku Narodowego” w porozumieniu ze związkiem Gmin Gór Świętokrzyskich.

Istotnymi czynnikami infrastruktury są również sieci wodociągowe, kanalizacyjne i gazowe. Sytuację w powiecie obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 8

Informacje z PWiK, urzędów gmin, PGNiG

Lata	Sieć wodociągowa	Sieć kanalizacyjna	Sieć gazowa
2013	666,3 km	587 km	682,4 km
2020	762,6 km	533,8 km	801 km

Ważnym elementem infrastruktury powiatu jest system GIS (jest to system informacji przestrzennej służący do wprowadzania, gromadzenia i przetwarzania oraz wizualizacji danych). System w znaczącym zakresie ułatwia wydawanie decyzji przez samorzady i jest istotnym czynnikiem budującym społeczeństwo informacyjne (powszechny dostęp do zgromadzonych informacji). Wydział Geodezji Kartografii i Katastru Powiatu Starachowickiego realizuje projekt „e-Geodezja - cyfrowy zasób geodezyjny Województwa Świętokrzyskiego” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 wspólnie z Powiatem Skarżyskim jako liderem projektu oraz Powiatem Koneckim. Głównym celem projektu jest upowszechnienie wykorzystania technik informacyjnych i komunikacyjnych w usługach publicznych dotyczących administracji publicznej. Zakres rzeczowy projektu obejmuje wykonanie modernizacji ewidencji gruntów i budynków w jedenastu obrębach geodezyjnych gminy Pawłów, założenie geodezyjnej ewidencji sieci uzbrojenia terenu (GESUT) oraz założenie bazy danych obiektów topograficznych (BDOT500) dla miasta Wąchock, a także cyfryzację Powiatowego Zasobu Geodezyjno-Kartograficznego. Efektem tych prac będzie rozbudowana dostępność e-usług umożliwiających za pośrednictwem internetu przeglądanie baz danych, udostępnianie materiałów z zasobu oraz realizację płatności.

Wkład partnerów w Projekt wyniesie 1 024 990,95 zł co stanowi 15% wartości projektu (6 833 273,00 zł), w tym wkład własny Powiatu Starachowickiego wyniesie 400 729,05 zł, a wartość projektu 2 671 527 zł. Wydział Geodezji, Kartografii i Katastru prowadzi także portal geodezyjny, na którym udostępnia mapę ewidencji gruntów i budynków, ortofotomapę oraz sieć uzbrojenia terenu. Portal dostępny jest pod adresem: <https://Starachowice.geoportal2.pl>.

6. Usługi medyczne

Na terenie powiatu starachowickiego funkcjonują publiczne i niepubliczne podmioty wykonujące działalność leczniczą, które na podstawie umów zawartych z Narodowym Funduszem Zdrowia zabezpieczają opiekę zdrowotną mieszkańcom poszczególnych gmin powiatu.

Podmioty lecznicze z terenu powiatu starachowickiego mają zakontraktowane usługi medyczne z NFZ w następujących rodzajach świadczeń: podstawowej opieki zdrowotnej,

ambulatoryjnej opieki specjalistycznej, leczenia szpitalnego, nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej, ratownictwa medycznego i transportu sanitarnego, leczenia stomatologicznego, opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień, opieki paliatywnej i hospicyjnej, rehabilitacji leczniczej, świadczeń pielęgnacyjnych i opiekuńczych (opieka długoterminowa) oraz profilaktycznych programów zdrowotnych.

W zakresie podstawowej opieki zdrowotnej usługi medyczne na terenie powiatu świadczy 16 podmiotów, a w zakresie ambulatoryjnej opieki specjalistycznej 15 podmiotów.

W zakresie nocnej i świątecznej opieki medycznej umowę z NFZ ma zawartą Powiatowy Zakład Opieki Zdrowotnej w Starachowicach, przy czym świadczenie usług ambulatoryjnych ma być realizowane w siedzibie PZOZ w Starachowicach przy ul. Batalionów Chłopskich 6, zaś świadczenia wyjazdowe realizuje podwykonawca PZOZ: Świętokrzyskie Centrum Ratownictwa Medycznego i Transportu Sanitarnego przy ul. Borkowskiego 2 w Starachowicach.

Usługi medyczne w zakresie leczenia szpitalnego na terenie powiatu świadczą 2 podmioty lecznicze, w tym PZOZ w Starachowicach, który jest w powiecie największym podmiotem publicznym świadczącym usługi w zakresie leczenia zamkniętego. PZOZ w Starachowicach jest wielospecjalistyczną jednostką ochrony zdrowia, posiadającą 19 oddziałów szpitalnych (w tym, Zakład Opiekuńczo-Leczniczy i Stacja Dializ), 4 ośrodki rehabilitacyjne, 25 poradni specjalistycznych, diagnostykę laboratoryjną i obrazową, podstawową opiekę zdrowotną oraz nocną i świąteczną opiekę zdrowotną. Szpital w Starachowicach jest drugim co do wielkości szpitalem w województwie świętokrzyskim po Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Kielcach, posiada łącznie 412 łóżek. Świadczone są tu usługi medyczne ratujące życie między innymi z zakresu hemodynamiki, kardiologii inwazyjnej, nefrologii ze stacją dializ. Korzystają z nich mieszkańcy powiatów starachowickiego i skarżyskiego w woj. świętokrzyskim i południowych powiatów woj. mazowieckiego.

W zakresie świadczeń ogólnostomatologicznych usługi medyczne w ramach NFZ wykonuje 15 podmiotów leczniczych. Ponadto, stomatologię ogólną dla dzieci i młodzieży zakontraktowane mają 2 podmioty.

W zakresie opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień usługi medyczne świadczą 2 podmioty.

Świadczenia opieki paliatywno-hospicyjnej świadczą 2 placówki medyczne.

Na terenie powiatu funkcjonuje 6 placówek medycznych, które mają zakontraktowane świadczenia w zakresie fizjoterapii ambulatoryjnej oraz 1 w zakresie fizjoterapii domowej.

Świadczenia pielęgnacyjne i opiekuńcze mieszkańcom udzielają 4 podmioty.

Bezpłatne badania w ramach programów profilaktycznych na terenie powiatu udziela 14 podmiotów leczniczych, w ramach których można skorzystać z następujących programów: Program Profilaktyki Chorób Układu Krążenia (CHUK), Program Profilaktyki Raka Piersi, Program Profilaktyki Raka Szyjki Macicy, Program leczenia substytucyjnego.

Zabezpieczenie farmaceutyczne zapewniają 30 apteki, 3 punkty apteczne, w tym 1 apteka całodobowa.

Sytuacja epidemiologiczna w kraju związana z rozprzestrzenianiem się i zwalczaniem choroby zakaźnej COVID-19 spowodowała, iż dnia 13 marca 2020r. w kraju ogłoszono najpierw stan zagrożenia epidemicznego, zaś od dnia 20 marca 2020r. - stan epidemii. W związku z tym, szpital w Starachowicach na podstawie Polecenia Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 11 marca 2020r. został przeprofilowany w jednoimienny szpital zakaźny dla pacjentów zainfekowanych wirusem SARS-COV-2 i od dnia 16 marca 2020r. realizował funkcję wyznaczonego w województwie świętokrzyskim szpitala zakaźnego. Kolejne decyzje Wojewody Świętokrzyskiego podejmowane w trakcie roku 2020, a wynikające z prowadzonych na bieżąco obserwacji stanu epidemiologicznego w kraju i na terenie województwa świętokrzyskiego, zobowiązały PZOZ w Starachowicach do dalszej realizacji

świadczeń opieki zdrowotnej pacjentom z potwierdzonym zakażeniem wirusem SARS-COV-2 w zakresach realizowanych zwykle na oddziałach szpitalnych PZOZ.

7. Edukacja

Powiat Starachowicki jest organem prowadzącym dla 6 szkół ponadpodstawowych tj. czterech liceów ogólnokształcących, w tym jedno z oddziałami integracyjnymi i jedno sportowe, trzech zespołów szkół zawodowych oraz 5 placówek oświatowo-wychowawczych: Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego, Międzyszkolnego Ośrodka Gimnastyki Korekcyjnej i Kompensacyjnej, Państwowego Ogniska Plastycznego, Poradni Psychologiczno–Pedagogicznej i Centrum Kształcenia Zawodowego. W szkołach ponadpodstawowych w roku szkolnym 2020/2021 w 23 klasach I uczy się 738 uczniów.

Prognoza demograficzna dla Powiatu Starachowickiego pokazuje, że w najbliższych latach, tj. do roku szkolnego 2024/25 należy spodziewać się niewielkiego i krótkiego w czasie wzrostu liczby uczniów w szkołach ponadpodstawowych. Oznacza to, że w perspektywie kilku lat szkoły ponadpodstawowe będą miały stabilny napływ liczby uczniów. Istotne problemy demograficzne warunkujące potrzebę reorganizacji sieci szkół mogą wystąpić od roku szkolnego 2025/26, kiedy to sukcesywnie będzie następował spadek liczby uczniów w szkołach podstawowych ze względu na spadek urodzeń dzieci począwszy od 2010 roku.

System edukacji w powiecie prawdopodobnie będzie wymagał restrukturyzacji również ze względu na rosnące obciążenie budżetu powiatu wydatkami związanymi z zadaniami oświatowymi jakie powiat musi realizować, gdyż od wielu lat środki finansowe z subwencji oświatowej nie pokrywają potrzeb niezbędnych na oświatę.

Powiat jako organ prowadzący stale podejmuje czynności w kierunku bieżącego dostosowywania posiadanej sieci szkół i placówek oświatowych do potrzeb społecznych oraz możliwości ekonomicznych. W ramach powyższych czynności w ostatnich latach dokonano następujących zmian:

- utworzono Branżową Szkołę I stopnia nr 2 w Starachowicach w Zespole Szkół Zawodowych nr 1 im. mjr. H. Dobrzańskiego „Hubala” w Starachowicach oraz utworzono Branżową Szkołę II stopnia nr 1 w Starachowicach w Zespole Szkół Zawodowych nr 3 w Starachowicach.
- przeniesiono siedzibę III Liceum Ogólnokształcącego z Oddziałami Integracyjnymi im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Starachowicach oraz siedzibę Międzyszkolnego Ośrodka Gimnastyki Korekcyjnej i Kompensacyjnej w Starachowicach,
- utworzono Centrum Usług Wspólnych w zakresie wspólnej obsługi administracyjnej, finansowej i organizacyjnej wybranych jednostek organizacyjnych Powiatu Starachowickiego zaliczonych do sektora finansów publicznych,
- zlikwidowano Młodzieżowy Dom Kultury Starachowicach, a jego zadania zostały przekazane do realizacji Parkowi Kultury, którego organizatorem jest Gmina Starachowice.

Z uwagi na dynamicznie rozwijający się rynek pracy ważne jest kształcenie zawodowe. W latach 2015 – 2020 w powiecie starachowickim wdrożono z sukcesem wiele działań, które znacznie rozwinęły szkolnictwo zawodowe:

- Na skutek zawartych porozumień współpracy z przedsiębiorcami powstały tzw. klasy patronackie. Ścisła współpraca z konkretnymi zakładami pracy przekłada się nie tylko na odbywanie praktyk, ale także gwarantuje zatrudnienie absolwenta szkoły zawodowej. Szkoła kształci zgodnie z potrzebami przedsiębiorstwa, a ono aktywnie uczestniczy w praktycznym przygotowaniu do zawodu. Tak przygotowany pracownik może być zatrudniony zaraz po zakończeniu nauki. Zespół Szkół Zawodowych Nr 3 w Starachowicach posiada ponad 6-letnie doświadczenie w tworzeniu klas patronackich z firmami: MAN Bus, Starpol, Perfopol,

Sigmattech, gdzie funkcjonują klasy patronackie w zawodzie elektromechanik pojazdów samochodowych oraz operator obrabiarek skrawających. Z kolei w Zespole Szkół Zawodowych nr 2 funkcjonują klasy patronackie firm: Odlewnie Polskie S.A., Silvan Logistics, Cerrad Sp. z o.o., które objęły patronatem uczniów kształcących się w zawodach: technik mechatronik, technik spedytor oraz technik elektryk i automatyk.

- Szkoły zawodowe nawiązały ścisłą współpracę ze szkołami wyższymi. Jest to kolejne z rozwiązań, które przynosi wymierne efekty w nauczaniu. Te działania, zmierzające do podnoszenia kwalifikacji i kompetencji dostosowanych do indywidualnych potrzeb ucznia, jednocześnie wzbogacają wiedzę, pozwalają na zaplanowanie dalszej ścieżki edukacyjnej i spełnianie marzeń oraz aspiracji w przyszłości. Obecnie starachowickie szkoły współpracują m. in. Politechniką Świętokrzyską, Politechniką Warszawską, Politechniką Śląską, Politechniką Lubelską, Wyższą Szkołą Logistyki w Poznaniu, Wyższą Szkołą Ekonomii i Prawa w Kielcach, Uniwersytetem Technologiczno-Humanistycznym w Radomiu, gdzie odbywają się wykłady i zajęcia w specjalistycznych pracowniach zawodowych.
- Organizacja wizyt studyjnych, praktyk i staży u pracodawców. Poszczególne klasy w ramach przygotowania do zawodu mają możliwość poznania procesów produkcyjnych bezpośrednio u producenta poprzez wizyty w poszczególnych zakładach i fachową opiekę ze strony przedstawicieli zakładu pracy. Pozwala to przede wszystkim na kontakt z najnowszymi technologiami, a nie tylko na teoretyczne poznanie procesów wytwórczych. Wizyty takie są łączone z warsztatami obejmującymi część procesu wytwórczego.
- Praktycznie w każdej szkole są realizowane staże/praktyki zawodowe w zagranicznych przedsiębiorstwach w ramach programu Erasmus+ i POWER. W latach 2017-2020 roku szkoły realizowały projekty za łączną sumę dofinansowania 3 306 874,70 zł i 194 306 Euro.
- Szkoły zrealizowały liczne projekty w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego umożliwiające doposażanie pracowni zawodowych w nowoczesny sprzęt i pomoce dydaktyczne oraz podnoszenie umiejętności i kompetencji zarówno uczniów, jak i nauczycieli. W latach 2017-2020 zrealizowano projekty za łączną sumę 11 252 303,56 zł, w tym pozyskane dofinansowanie – 8 184 788,05 zł.

Szkoły prowadzone przez powiat corocznie przedstawiają bogatą ofertę edukacyjną. W szkołach zawodowych kierunki kształcenia są dostosowywane do potrzeb i prognoz lokalnego rynku pracy, ze szczególnym uwzględnieniem szans na zatrudnienie po zakończeniu nauki w szkole.

W roku szkolnym 2020/2021 w szkołach ponadpodstawowych prowadzonych przez powiat uczniowie mieli możliwość kształcenia się m.in. w zawodach takich jak:

- Zespół Szkół Zawodowych Nr 1 im. mjr H. Dobrzańskiego „Hubala” w Starachowicach, w skład którego wchodzi:
 - Technikum nr 1 oferuje kształcenie w zawodach: technik architektury krajobrazu, technik chłodnictwa i klimatyzacji, technik ekonomista, technik reklamy, technik geodeta, technik handlowiec, technik hotelarstwa, technik rachunkowości, technik technologii żywności, technik usług fryzjerskich, technik żywienia i usług gastronomicznych.
 - Branżowa Szkoła I stopnia nr 2 oferuje kształcenie w zawodach: magazynier – logistyk, operator maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego, pracownik obsługi hotelowej, sprzedawca.
- Zespół Szkół Zawodowych nr 2 w Starachowicach
 - Technikum nr 2 im. E. Kwiatkowskiego oferuje kształcenie w zawodach: technik informatyk, technik automatyk, technik mechatronik, technik elektryk, technik mechanik, technik spedytor, technik budownictwa, technik obsługi turystycznej, technik logistyk, technik reklamy, technik pojazdów samochodowych, technik ochrony środowiska, technik urządzeń i systemów energetyki

odnawialnej, technik urządzeń sanitarnych, technik elektronik, technik cyfrowych procesów graficznych, technik robót wykończeniowych w budownictwie.

▪ Zespół Szkół Zawodowych nr 3 w skład, którego wchodzi:

- Branżowa Szkoła I stopnia nr 1 oferuje kształcenie w zawodach: kucharz, piekarz, cukiernik sprzedawca, wędliniarz, monter mechatronik, murarz – tynkarz, stolarz, monter sieci instalacji i urządzeń sanitarnych, krawiec, fryzjer, blacharz samochodowy, mechanik pojazdów samochodowych, elektromechanik pojazdów samochodowych, elektromechanik, operator obrabiarek skrawających, mechanik monter maszyn i urządzeń, ślusarz, elektryk, monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie, kierowca mechanik, przetwórcza mięsa, mechanik operator maszyn do produkcji drzewnej.

- Branżowa Szkoła II stopnia nr 1 oferuje kształcenie w zawodach: technik elektryk, technik pojazdów samochodowych, technik robót wykończeniowych w budownictwie, technik usług fryzjerskich, technik żywienia i usług gastronomicznych, technik mechanik, technik transportu drogowego.

Głównymi problemami, z jakimi boryka się szkolnictwo w powiecie starachowickim są:

- zły stan techniczny większości obiektów szkolnych i boisk sportowych (konieczna jest termomodernizacja, remonty sal lekcyjnych, sanitariatów; brak boisk wielofunkcyjnych, brakuje sprzętu sportowego i rekreacyjnego),

- wykazano ciągle potrzeby dotyczące wyposażenia i zakupu pomocy dydaktycznych, w wielu szkołach trzeba wymienić przestarzały sprzęt informatyczny, uzupełnić sprzęt multimedialny,

- niezadawalająca zdawalność egzaminów maturalnych i egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie,

- trudności z pozyskaniem wykwalifikowanych nauczycieli praktycznej nauki zawodu oraz nauczycieli przedmiotów zawodowych.

Mocnymi stronami rynku edukacyjnego w powiecie są przede wszystkim: szeroka oferta kształcenia, możliwość uczestniczenia uczniów i nauczycieli w licznych projektach, stażach i praktykach, zarówno krajowych jak i zagranicznych, sukcesywne wdrażanie elementów kształcenia dualnego, polegającego na ścisłej współpracy pracowników szkół i ich uczniów z lokalnymi przedsiębiorcami.

8. Kultura

Powiat Starachowicki posiada na swym terenie liczną i zróżnicowaną sieć publicznych placówek kulturalnych i stowarzyszeń działających w sferze kultury, organizacje i zespoły amatorskiego ruchu artystycznego. W zajęciach programowych tych placówek uczestniczy duża część społeczności lokalnej, zarówno osoby dorosłe jak i młodzież, realizując i rozwijając swoje zainteresowania artystyczne w zespołach tanecznych, teatralnych, wokalnych, plastycznych, fotograficznych oraz innych formach artystycznych.

Do grupy placówek wyróżniających się swym programem i zakresem działalności należy: Park Kultury, Spółdzielczy Dom Kultury, Klub Spółdzielczy „Wanacja”, Państwowe Ognisko Plastyczne oraz gminne ośrodki kultury w Wąchocku, Brodach, Pawłowie i Mircu, Miejską Bibliotekę Publiczną w Starachowicach, Państwową Szkołę Muzyczną. Wysoki poziom artystyczny i znaczące sukcesy w festiwalach, konkursach i koncertach krajowych i zagranicznych odnoszą zespoły taneczno-muzyczne, wśród nich: Chór Kameralny „Portamento”, Miejska Szkoła Tańca „MiM”, Zespół Tańca i Inscenizacji „Plejada”, Teatr Muzyczny „Nad Kamienną”, Zespół Tańca Towarzyskiego „Takt”, Nauczycielski Chór „Concentus”. Szeroko i atrakcyjnie prezentuje się dorobek kulturalny z zakresu fotografii, malarstwa, plastyki i rzeźby, który jest prezentowany na cyklicznych wernisażach i wystawach okolicznościowych w placówkach kulturalnych naszego powiatu i tematycznych wystawach na terenie kraju.

Oferta kulturalna powiatu prezentuje szeroki wachlarz form artystycznych realizowanych przez placówki i stowarzyszenia kulturalne. Większość z nich wpisana się jako wydarzenia ważne, organizowane cyklicznie. Wśród nich należy wymienić: Festiwal Kolęd i Pastorałek „Nocy Niepojęta”, Międzynarodowe Dni Muzyki Organowej i Kameralnej im. Stefana Ratusińskiego, Ogólnopolski Dziecięcy Mały Konkurs Recytatorski – Festiwal Słowa, przegląd chórów Akademia Chóralna – Śpiewająca Polska, Jarmark u Starzecha, Zlot Pojazdów Zabytkowych „Legenda STARa”, Rowerowy Weekend w Powiecie Starachowickim „Starachowicka Strzała”, warsztaty archeologiczne „Żelazne Korzenie”, „Blues pod Piecem”, Noce Teatralne, Od Prasłowian do Polaków, piknik archeologiczny „Rydno”, Festiwal Piosenki Harcerskiej i Turystycznej „Harcogranie”, Dziecięcy Festiwal Piosenki, „StarAch” Festiwal Dzieci i Młodzieży, Dni Starachowic, Dni Wąchocka, Dni Pawłowa.

Muzeum Przyrody i Techniki Ekomuzeum im. Jana Pazdura w Starachowicach to największa i najważniejsza powiatowa instytucja kultury utworzona, utrzymywana i nadzorowana przez Powiat Starachowicki. Prezentuje dziedzictwo kultury materialnej związanej z pozyskiwaniem i przetwarzaniem lokalnych rud żelaza od czasów starożytnych do współczesności. W muzeum można zobaczyć kompletny zespół wielkopieczowy z XIX w., wystawę motoryzacyjną samochodów STAR, a także eksponaty z dziedziny paleontologii - oryginalne tropy dinozaurów zamieszkujących tereny powiatu i modele tych zwierząt. Jednocześnie jest atrakcyjnym miejscem wielu imprez i wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych.

9. Turystyka

Walory krajobrazowe, przyrodnicze, historyczne oraz liczne zabytki powiatu stwarzają możliwość uprawiania różnych form turystyki na całym obszarze tj. organizacji rajdów, wycieczek pieszych i rowerowych oraz okolicznościowych imprez turystycznych.

Na terenie powiatu znajduje się 6 zbiorników wodnych o łącznej powierzchni 772 ha, są to zbiorniki: Lubianka, Piachy, Wióry, Pasternik, zalewy w Brodach i Wąchocku. Zbiorniki Piachy i Lubianka posiadają kąpieliska strzeżone, przystanie wodne, wypożyczalnie sprzętu wodnego. Zalew w Brodach jest jednym z piękniejszych zakątków Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej i stanowi swego rodzaju centrum turystyczne z dobrą bazą noclegową i gastronomiczną, wypożyczalnią żaglówek, motorówek i rowerów wodnych. Natomiast zbiornik Pasternik jest użytkiem ekologicznym z licznymi siedliskami ptactwa wodnego. Zbiornik w Wąchocku, Pasternik w Starachowicach, zalew w Brodach oraz Wióry pełnią również rolę zbiorników retencyjnych. Wymagają one jednak od zarządców dalszych inwestycji poprawiających stan wody, jak i możliwości ich turystycznego wykorzystania.

Atrakcję turystyczną stanowią rezerwaty leśne: Wykus, Rosochacz, Skały pod Adamowem, Skały w Krynkach, Zapadnie Doły; rezerwat archeologiczny Rydno.

Dobrze rozwinięta sieć szlaków turystycznych pieszych i rowerowych na terenie powiatu stwarza ciekawe możliwości turystom zainteresowanym aktywnymi formami wypoczynku.

Ważnymi elementami oferty turystycznej powiatu są Muzeum Przyrody i Techniki w Starachowicach oraz Starachowicka Kolej Wąskotorowa. Tendencja wzrostowa ilości turystów korzystających z ofert turystycznych powiatu została zahamowana przez epidemie Covid-19 w roku 2020. W roku 2017 - 18 586, w 2018 - 32 763, w 2019 - 25 869, w 2020 - 4 725 (Muzeum działało bez ograniczeń jedynie przez dwa miesiące). SKW przewiozła w 2017 r. - 5 430 pasażerów, w 2018 r. - 5 560, a w 2019 r. - 1 460 (sezon przewozów przerwany z powodu uszkodzenia toru przez nawałnice – podmycie toru). W roku 2020 prowadzone były prace remontowe toru. Jednakże, zasadnym jest przeprowadzenie kolejnych remontów i konserwacji obiektów muzealnych, wybudowanie hali ekspozycyjnej dla zabytków techniki samochodowej oraz podjęcie działań

mających na celu odbudowę brakującego odcinka toru Starachowickiej Kolei Wąskotorowej, co umożliwi pełniejsze wykorzystanie potencjału turystycznego tych obiektów.

Głównymi animatorami ruchu turystycznego są: Oddział Międzyszkolny PTTK w Starachowicach, Oddział Miejski PTTK, Komenda Hufca ZHP w Starachowicach, biura podróży.

Podstawowe dane dotyczące oferty turystycznej powiatu:

1. Zabytki – 48 zabytków wpisanych do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (architektura sakralna i przemysłowa, układy urbanistyczne).
2. 134 podmioty zarejestrowane z działalnością związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, w tym – 2 hotele (****), domy pielgrzyma, pensjonaty i gospodarstwa agroturystyczne, które łącznie posiadają ok. 1380 miejsc + 92 miejsca w sezonie wakacyjnym miejsc noclegowych o różnym standardzie. Ponadto, gminna ewidencja podaje ilość 17 punktów z miejscami noclegowymi innymi niż hotele z liczbą ok. 380 miejsc, co łącznie daje ok. 1850 potencjalnych miejsc noclegowych (1 300 w 2013 r.),
3. Tradycje historyczne i kulturowe powiatu są eksponowane w muzeach i izbach pamięci, tj.: Muzeum Przyrody i Techniki *Ekomuzeum im. Jana Pazdura*, Wystawa Historyczna Oddziału PTTK im. Jerzego Głowackiego i Odlewni Polskich S.A. w Starachowicach, Muzeum Ojców Cystersów im. Ks. Ślusarczyka w Wąchocku, Izba etnograficzna w Kałkowie-Godowie.
4. Szlaki turystyczne – 9 szlaków pieszych o łącznej długości 200 km, 3 szlaki spacerowe i 2 ścieżki dydaktyczne, 9 szlaków rowerowych o łącznej długości 415 km.
5. 6 rezerwatów przyrody, 38 pomników przyrody, 2 użytki ekologiczne, 1 stanowisko dokumentacyjne.
6. Cykliczne imprezy turystyczne – rajdy (złazy) turystyczne, wycieczki krajoznawcze. Najbardziej popularne to: Ogólnopolski Majowy Rajd Świętokrzyski, Ogólnopolski Harcerski Rajd Świętokrzyski, Ogólnopolski Nocny Rajd Świętego Emeryka, Rajd Wagarowicza, Spotkanie na Wykusie „Nasze góry - czyste góry”, Rajd Przebiśniegów, Wakacje na kolorowych szlakach, Złaz Turystyczny Szlakiem Powstańców Styczniowych, Turystyczny Złaz Pokoleń "Od gagatka do dziadka", Harcerski Rajd „Szlakami Jędrusiów”, Złaz Turystyczny Szlakiem Powstańców Styczniowych im. K. Kality "Rębajły", i inne.

10. Rolnictwo i leśnictwo

Powierzchnia użytków rolnych na terenie powiatu starachowickiego za rok 2019 wynosi 23 531 ha (22 536 ha – 2013 r.). Najbardziej rolniczą gminą jest Pawłów z powierzchnią 10 319 ha (10 109 ha – 2013). Wielkość gospodarstwa rolnego w powiecie wynosi przeciętnie od 2 - 3 ha, w województwie 5,82 ha, a w kraju 10,95 ha. Świadczy to o dużym rozdrobieniu gospodarstw rolnych. Większość gruntów mieści się w klasie III, IV i V klasy bonitacyjnej. W obecnej chwili nie na płatności do upraw roślin energetycznych; zgłoszono 5 wniosków o dopłaty do zagajników o krótkiej rotacji, w skład których wchodzi takie rośliny jak brzoza, wierzba i topola czarna.

W 2019 r. 3545 właścicieli gospodarstw rolnych złożyło wnioski o dopłaty bezpośrednie (3 700 w 2013 r.).

W roku 2019 działało 63 gospodarstwa ekologiczne (2013 r. – 104).

Powierzchnia lasów na terenie powiatu starachowickiego wynosi 24 392 ha. Tak duży udział lasów (ponad 40 % ogólnej powierzchni powiatu) nie przekłada się na powstawanie firm zajmujących się produkcją wysoko przetworzonych wyrobów, a ponadto ogranicza rozwój infrastruktury i powstawanie nowych terenów inwestycyjnych.

Teren powiatu jest ubogi w kopaliny. Występują jedynie złoża glin ceramicznych kamionkowych, surowców ilastych ceramiki budowlanej oraz piasków budowlanych (12 ha).

11. Opis środowiska przyrodniczego Powiatu Starachowickiego

Wody powierzchniowe

Do głównych wód powierzchniowych powiatu należą:

- rzeki: Kamienna, Świślina, Iżanka, Psarka, Pokrzywianka, Lubianka, Młynówka, Żarnówka, Ciek od Rataj, Małyszyniec, Brodek, Struga Zbijowska, Gostówka, Czarna Woda oraz mniejsze cieki bez nazw,
- zbiorniki: Brody, Lubianka, Piachy, Pasternik (Starachowice), Wąchock, Wióry,
- stawy i oczka wodne: w m. Młynek, Krynki gm. Brody oraz na rzece Małyszyniec we wsi Małyszyn gm. Mirzec i stawy rybne w m. Kolonia Rzepin I gm. Pawłów w dolinie rzeki Świśliny, oczka wodne w pasie między wsiami miejscowości Parszów, Wąchock – 7 stawów, Rataje – 2 stawy, Marcinków – 2 zbiorniki wodne,
- zastoiska wodne: w dolinie rzeki Kamiennej.

Rzeka Kamienna pełni rolę międzyregionalnego korytarza ekologicznego, łączącego się z krajowym korytarzem ekologicznym – doliną środkowej Wisły – wg koncepcji ECONET ma znaczenie międzynarodowe. Spełnia ona ważną funkcję w utrzymaniu przestrzennej ciągłości obszarów aktywnych biologicznie. Główne dopływy Kamiennej w powiecie to: Lubianka, Żarnówka, Młynówka, Iżanka Pokrzywianka i Małyszyniec.

Wody podziemne

Na obszarze Powiatu Starachowickiego użytkowe znaczenie posiadają wody podziemne występujące w utworach triasu i jury tworzące główne poziomy wodonośne. Piętro jurajskie reprezentują poziomy: górnourajski, środkowourajski i dolnourajski, a piętro triasowe tylko poziom dolnotriasowy. Znaczenie użytkowe posiada też czwartorzędowy poziom wodonośny w aluwjach rzek Kamiennej i Iżanki oraz we fluwiogłacjalnych piaskach na wysoczyźnie polodowcowej (złodowacenie środkowopolskie) w okolicach Trębowca.

Za niewodonośne uznano skały najniższego ogniwa jury środkowej oraz wyższej części jury. Są to głównie iłowce, ily z mułowcami ilastymi przewarstwione mułowcami i piaskowcami. Do bezwodnych zaliczono także iłowce, ily z wkładkami piaskowców i mułowców triasu górnego.

Zasilanie warstw wodonośnych odbywa się przez infiltrację opadów atmosferycznych. Jest ono bezpośrednie na ich wychodniach lub pośrednie poprzez nieciągły nadkład osadów czwartorzędowych o miąższości od kilku do około 20 m. Zwierciadło wód podziemnych w poziomach czwartorzędowym i górnourajskim jest swobodne, natomiast w poziomach środkowourajskim, dolnourajskim i dolnotriasowym często jest naporowe, napięte przez ilaste przewarstwienia w profilach otworów studziennych. Nie tworzą one jednak ciągłej, regionalnej warstwy napinającej.

Na terenie powiatu znajduje się Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr GZWP Nr 420 Wierzbica – Ostrowiec. Południowo-zachodnia część powiatu znajduje się w zasięgu Lokalnego Zbiornika Wód podziemnych nr 419 – Bodzentyn.

Charakterystyka GZWP w zasięgu których położony jest Powiat Starachowicki

Numer i nazwa zbiornika	Stratygrafia	Typ zbiornika	Powierzchnia zbiornika [km ²]	Szacunkowe zasoby dyspozycyjne [m ³ /dobę]
GZWP 420 – Wierzbica - Ostrowiec	jura górna, jura środkowa	szczelinowo- krasowy	623,37	76 263
LZWP 419 – Bodzentyn	dewon górny, dewon środkowy	szczelinowo- krasowy	49,6	7056

Źródło: Informator PSH Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w Polsce, Warszawa 2017 r.

Gleby

Gleby powiatu znajdują się w obrębie regionu starachowicko-ostrowieckiego. Wyróżnia się tu głównie obszary:

- obszar doliny rz. Kamiennej, gdzie przeważają gleby napływowe typu mady, gleby hydrogeniczne: mułowo - torfowe, torfowo – mułowe, gleby torfowisk niskich i gleby murszowate
- obszar denudacyjny, gdzie występują gleby brunatne kwaśne, oraz gleby bielcowe.

Takie typy gleb występują na terenie całego powiatu, z ewentualnymi niewielkimi, lokalnymi domieszkami innych typów. Na obszarze powiatu starachowickiego dominują gleby o niskiej wartości produkcyjnej. Dominują tu gleby klasy: V, IVb, IIIa, IVa i VI. Lepszymi warunkami glebowymi wyróżnia się gmina Pawłów, która posiada najwięcej gleb zaliczanych do klas I-III.

Powiat starachowicki należy do rejonów, gdzie zakwaszenie gleb jest jedno z najwyższych w województwie i wynosi 74% użytków rolnych. W celu podniesienia poziomu odczynu pH gleby poddaje się wapnowaniu. Jest to podstawowy zabieg agrotechniczny podnoszący zdolności produkcyjne gleby głównie poprzez poprawę jej żyzności oraz ograniczenie skutków zanieczyszczenia metalami ciężkimi.

Stan zasobności gleb w przyswajalne makroelementy jest w znacznym stopniu związany ze składnikami geochemicznymi gleb oraz jest wskaźnikiem produkcji rolnej (wpływa na rodzaj i wielkość nawożenia na danym terenie).

12. Formy ochrony przyrody oraz środowiskowe uwarunkowania realizacji inwestycji ujętych w Aktualizacji Strategii Rozwoju Powiatu Starachowickiego na lata 2014-2023

Obszar Powiatu Starachowickiego objęty został różnymi formami ochrony przyrody i z tego względu realizacja działań przewidzianych w „Aktualizacji Strategii ...” będzie wymagała bezwzględnego respektowania rygorów ochronnych określonych przepisami prawa dla poszczególnych obszarów cennych przyrodniczo.

Na terenie powiatu występuje znaczna koncentracja obszarów objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1. ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t. jedn. Dz. U. 2021 poza. 1098 ze zm.).

W poniższych zestawieniach zamieszczono podstawowe informacje o poszczególnych formach ochrony przyrody, występujących na terenie Powiatu Starachowickiego.

SIERADOWICKI PARK KRAJOBRAZOWY	
Dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu	<p>Uchwała Nr XXVIII/279/88 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Kielcach z dnia 10 czerwca 1988 r. w sprawie ustanowienia Zespołu Parków Krajobrazowych Gór Świętokrzyskich (Dz. Urz. Z 1998 r. Nr 18, poz. 199).</p> <p><u>Pozostałe akty prawne:</u></p> <ul style="list-style-type: none">- Rozporządzenie Nr 14/94 Wojewody Kieleckiego z dnia 14 września 1994 r. w sprawie Zespołu Parków Krajobrazowych Gór Świętokrzyskich i Poniżnia (Dz. Urz. Woj. Kieleckiego Nr 9, poz. 82 z 1994 r.),- Rozporządzenie Nr 336/2001 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 17 października 2001 r. w sprawie utworzenia Zespołu Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych (Dz. Urz. z 2001 r. Nr 108, poz. 1272),- ROZPORZĄDZENIE Nr 10/2002 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 29 stycznia 2002r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia Zespołu Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych (Dz. Urz. z 2002 r. Nr 8, poz. 67)- ROZPORZĄDZENIE Nr 3/2003 WOJEWODY ŚWIĘTOKRZYSKIEGO z dnia 14 stycznia 2003r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia Zespołu Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych (Dz. Urz. z 2003 r. Nr 6, poz. 84)- Rozporządzenie Nr 73/2005 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 14 lipca 2005 r. w

	<p>sprawie Sieradowickiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. z 2005 r. Nr 156, poz. 1934),</p> <ul style="list-style-type: none"> - ROZPORZĄDZENIE Nr 3/2009 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 28 stycznia 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Sieradowickiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. z 2009 r. Nr 42, poz. 615), - Uchwała Nr XLIX/873/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 13 listopada 2014 r. w sprawie utworzenia Sieradowickiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. z 2015 r. poz. 18) - UCHWAŁA NR XLVIII/675/18 SEJMIKU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO z dnia 17 września 2018 r. w sprawie zmiany uchwały Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego Nr XLIX/873/14 z dnia 13 listopada 2014 r. w sprawie utworzenia Sieradowickiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Z 2018 r. poz. 3317)
Powierzchnia [ha]	12 252,00
Powierzchnia otuliny [ha]	15 893,00
Opis wartości przyrodniczej	<p>Na terenie Powiatu Starachowickiego Park znajduje się w gminach Wąchock i Pawłów. Sieradowicki Park Krajobrazowy położony jest w północnej części Gór Świętokrzyskich pomiędzy Doliną rzeki Kamiennej a Doliną Bodzentyńską. Rzeźbę terenu Parku ukształtowały pagórkowate tereny Wzgórz Suchedniowskich pokryte zwartym kompleksem leśnym. Na terenie Parku występują cenne pod względem siedliskowym i gospodarczym drzewostany, naturalne wychodnie skał (podlegających ochronie indywidualnej). Park stanowi ważny regionalny węzeł hydrograficzny i obszar źródłkowy dla prawobrzeżnych dopływów Kamiennej (Żarnówki, Lubianki, Świśliny). W Parku przeważają lasy mieszane świeże oraz lasy mieszane z udziałem jodły i modrzewia. Wyjątkowym bogactwem odznacza się runo leśne, w którym spośród 52 gatunków prawnie chronionych, 42 objęte są prawną ochroną całkowitą. Na terenie Sieradowickiego Parku Krajobrazowego znajduje się Rezerwat „Kamień Michniowski” i „Góra Sieradowska”. Otulina Parku Krajobrazowego stanowi ochronną strefę buforową dla Parku i posiada wiele znaczących wartości przyrodniczo-krajobrazowych.</p>

Źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody (<http://crfop.gdos.gov.pl/>)

OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU DOLINY KAMIENNEJ

Dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu	<p>Rozporządzenie Nr 12/95 Wojewody Kieleckiego z dnia 29 września 1995 r. w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie kieleckim (Dz. Urz. z 1995 r. Nr 21, poz. 145)</p> <p><u>Pozostałe akty prawne:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozporządzenie Nr 48/2002 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 23 lipca 2002 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie kieleckim (Dz. Urz. z 2002 r. Nr 108, poz. 1275) - Rozporządzenie Nr 89/2005 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 14 lipca 2005 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. z 2005 r. Nr 156, poz. 1950), - Rozporządzenie Nr 17/2009 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 16 lutego 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. z 2009 r. Nr 42, poz. 629) - Uchwała Nr XXXV/617/13 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 23 września 2013 r. dotycząca wyznaczenia Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej (Dz. Urz. z 2013 r. poz. 3309)
Powierzchnia [ha]	72 634,00
Opis wartości przyrodniczej	<p>W powiecie starachowickim znajduje się na obszarze gmin: Wąchock, Brody, Mirzec, Pawłów. OchK obejmuje część Puszczy Iłżeckiej oraz dorzecza Kamiennej. Rzeka Kamienna płynie w granicach otuliny Suchedniowsko-Oblęgorskiego Parku Krajobrazowego a jej prawobrzeżne dopływy Kuźniczka, Kobylanka, Zebrza, Kamionka odwadniają wschodnią i północną część Parku. Następnie Kamienna płynie przez otulinę Sieradowickiego Parku Krajobrazowego a jej prawobrzeżne dopływy Żarnówka, Lubianka, Świślina odwadniają całą jego powierzchnię. W dolinie Kamiennej występuje bogactwo fauny.</p>

Źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody (<http://crfop.gdos.gov.pl/>)

SIERADOWICKI OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU	
Dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu	<p>Rozporządzenie Nr 335/2001 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 17 października 2001 r. w sprawie utworzenia na terenach otulin parków krajobrazowych obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. z 2001 r. Nr 108, poz. 1271)</p> <p><u>Pozostałe akty prawne:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozporządzenie Nr 9/2002 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 29 stycznia 2002 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia na terenach otulin parków krajobrazowych obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. z 2002 r. Nr 8, poz. 66), - Rozporządzenie Nr 2/2003 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 14 stycznia 2003 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia na terenach otulin parków krajobrazowych obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. z 2003 r. Nr 6, poz. 83) - Rozporządzenie Nr 14/2004 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 21 września 2004 r. w sprawie otulin parków krajobrazowych będących obszarami chronionego krajobrazu (Dz. Urz. z 2004 r. Nr 169, poz. 2278), - Rozporządzenie Nr 81/2005 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 14 lipca 2005 r. w sprawie Sieradowickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. z 2005 r. Nr 156, poz. 1942) - Rozporządzenie Nr 11/2009 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 28 stycznia 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Sieradowickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. z 2009 r. Nr 42, poz. 623) - Uchwała Nr XLIX/881/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 13 listopada 2014 r. w sprawie Sieradowickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. z 2014 r. poz. 3155)
Powierzchnia [ha]	15 893,00
Opis wartości przyrodniczej	Sieradowicki Obszar Chronionego Krajobrazu (SOChK), położony na terenie otuliny Sieradowickiego Parku Krajobrazowego. W powiecie starachowickim znajduje się na terenach miasta Starachowice i gmin Pawłów i Wąchock. Na terenie OChK występują cenne drzewostany, a także naturalne wychodnie skał. Przeważają lasy mieszane świeże oraz lasy mieszane z udziałem jodły i modrzewia oraz bardzo bogate runo leśne.

Źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody (<http://crfop.gdos.gov.pl/>)

REZERWAT PRZYRODY	
Nazwa	Skały pod Adamowem
Dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu	<p>Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 27 czerwca 1995 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z 1995 r. Nr 33, poz. 407)</p> <p><u>Pozostałe akty prawne:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Obwieszczenie Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 15 października 2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody (Dz. Urz. z 2001 r. Nr 107, poz. 1270); - Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach z dnia 20 września 2017 r. w sprawie rezerwatu przyrody Skały pod Adamowem (Dz. Urz. Z 2017 r. poz. 2896).
Zadania ochronne	Rozporządzenie Nr 56/2002 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 18 listopada 2002 r. w sprawie ustanowienia planów ochrony dla rezerwatów przyrody: Skały pod Adamowem, Barcza, Pieczyńska (Dz. Urz. z 2002 r. Nr 165, poz. 2057)
Rodzaj rezerwatu	przyrody nieożywionej
Typ ochrony	geologiczny i glebowy
Podtyp ochrony	form tektonicznych i erozyjnych
Typ ekosystemu	leśny i borowy
Podtyp ekosystemu	lasów wyżynnych
Powierzchnia [ha]	8,82
Cele ochrony	Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych wychodni piaskowców dolnotriasowych.

Źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody (<http://crfop.gdos.gov.pl/>)

REZERWAT PRZYRODY	
Nazwa	Rosochacz
Dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu	Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 lipca 1997 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z 1997 r. Nr 51, poz. 485) <u>Pozostałe akty prawne:</u> - Obwieszczenie Woj. Świąt. z 15.10.2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody (Dz.Urz.Woj. Świąt. Nr 107 poz. 1270); - Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach z dnia 20 września 2017 r. w sprawie rezerwatu przyrody Rosochacz (Dz. Urz. z 2017 r. poz. 2886)
Zadania ochronne	Rozporządzenie Nr 3/99 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 25 lutego 1999 r. w sprawie zatwierdzenia planów ochrony rezerwatów przyrody: Skały w Krynkach, Bukowa Góra, Rosochacz (Dz. Urz. z 2002 r. Nr 165, poz. 2058)
Rodzaj rezerwatu	leśny
Typ ochrony	fitocenotyczny
Podtyp ochrony	zbiorowisk leśnych
Typ ekosystemu	różnych ekosystemów
Podtyp ekosystemu	lasów i torfowisk
Powierzchnia [ha]	29,94
Cele ochrony	Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych naturalnych wielogatunkowych drzewostanów porastających bagienne źródłiska rzeki Świętojanki.

Źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody (<http://crfop.gdos.gov.pl/>)

REZERWAT PRZYRODY	
Nazwa	Skały w Krynkach
Dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu	Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 lipca 1997 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z 1997 r. Nr 56, poz. 546) <u>Pozostałe akty prawne:</u> - Obwieszczenie Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 15 października 2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody (Dz. Urz. z 2001 r. Nr 107, poz. 1270); - Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach z dnia 20 września 2017 r. w sprawie rezerwatu przyrody Skały w Krynkach (Dz. Urz. z 2017 r. poz. 2897)
Plan ochrony	Rozporządzenie Wojewody Świętokrzyskiego Nr 57/2002 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 18 listopada 2002 r. w sprawie ustanowienia planów ochrony dla rezerwatów przyrody: Dalejów, Kamień Michniowski, Barania Góra, Świnia Góra, Bukowa Góra, Góra Sieradowska, Małe Gołoborze, Szczytniak, Oleszno, Gaj, Lisiny Bodzechowskie, Modrzewie, Ulów, Ługi, Skały w Krynkach, Rosochacz, Ciechostowice, Cisów, Radomice, Zielonka, Grabowiec, Góra Jeleniowska, Zamczysko, Polana Polichno, Lubcza, Wroni Dół, Kamienne Kręgi, Perzowa Góra, Skałki Piekło pod Niekłaniem, Góra Żakowa (Dz. Urz. z 2002 r. Nr 165, poz. 2058)
Rodzaj rezerwatu	przyrody nieożywionej
Typ ochrony	geologiczny i glebowy
Podtyp ochrony	form tektonicznych i erozyjnych
Typ ekosystemu	leśny i borowy
Podtyp ekosystemu	lasów wyżynnych
Powierzchnia [ha]	25,26
Cele ochrony	Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych naturalnych piaskowców dolnotriasowych.

Źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody (<http://crfop.gdos.gov.pl/>)

OBSZARY NATURA 2000	
Lysogóry	
Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk. Kod obszaru: PLH260002. Dyrektywa siedliskowa.	
Dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu	DECYZJA KOMISJI z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmująca, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument C(2007)5043)(2008/25/WE) (Dz. Urz. L 12 str.383)
Powierzchnia	8 081,27
Plan zadań ochronnych	Brak
Opis obszaru	Zlokalizowany na terenie gminy Pawłów. Obszar obejmuje najwyższą część Gór świętokrzyskich. Osobliwością tego pasma jest obecność podszczytowych rumowisk piaskowców kwarcytowych z okresu kambryjskiego, nazywanych gołoborzami, nieporośniętych przez florę naczyniową. Obszar jest w ponad 95% porośnięty przez lasy, w większości są to lasy jodłowo-bukowe. Mniej liczne są bory sosnowe i mieszane, z udziałem dębu. W niższych położeniach spotyka się grądy, a w miejscach o właściwych warunkach wodnych, bory wilgotne i bagienne a także olsy. Na terenie ostoi znajdują się także małe enklawy łąk i pastwisk oraz siedlisk kserotermicznych a także liczne, w większości drobne, stałe i okresowe ciekły wodne.
Wzgórza Kunowskie	
Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk. Kod obszaru: PLH260039. Dyrektywa siedliskowa.	
Dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu	DECYZJA KOMISJI z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2010) 9669)(2011/64/UE) (Dz. Urz. L 33 str. 146)
Powierzchnia	1 868,67
Plan zadań ochronnych	Brak
Opis obszaru	Znajduje się na terenie gmin Brody i Pawłów. Ostoja położona jest w obrębie Wyżyny Kielecko-Sandomierskiej na granicy czterech mezoregionów: Płaskowyżu Suchedniowskiego, Gór Świętokrzyskich, Wyżyny Sandomierskiej oraz Przedgórze Hłzeckiego. W rzeźbie terenu dominują szerokie, łagodne garby i wierzchowiny oraz płaskodenne doliny rzeczne. Ostoja leży na obrzeżeniu mezozoicznym paleozoicznego trzonu Gór Świętokrzyskich, na zboczach dolin rzecznych występują piaskowce, wapień triasowy i jurajski, przykryte utworami czwartorzędowymi, gliną zwałową i piaskami bądź pokrywą lessową. Występują tu liczne odsłonięcia skalne (nieczynne kamieniołomy dolomitu, kamieniołomy piaskowców triasowych i jurajskich oraz dolomitów dewońskich i wapiennych). Zbocza dolin rzecznych są często silnie rozczłonkowane wąwozami lessowymi i jarami oraz noszą ślady zjawisk krasowych. Obszar leży w obrębie zlewni rzeki Kamiennej wraz z dopływami. Naturalnych zbiorników wodnych jest niewiele.
Ostoja Sieradowicka	
Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk. Kod obszaru: PLH260031. Dyrektywa siedliskowa.	
Dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu	DECYZJA KOMISJI z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2010) 9669)(2011/64/UE) (Dz. Urz. L 33 str. 146)
Powierzchnia	7 847,37
Plan zadań ochronnych	Brak
Opis obszaru	Znajduje się na terenie gmin: Starachowice, Wąchock i Pawłów. Obszar stanowi rozległy kompleks leśny, wchodzący w skład tzw. Puszczy Świętokrzyskiej, poroździelany strumieniami, stanowiącymi dopływy rzeki Kamiennej (gdzie tworzą się podmokłe łąki i torfowiska). Teren od wschodu obejmuje rzekę Żarnówkę wraz z dopływami, przez centralną część obszaru płynie Lubianka, w południowo-wschodniej części płynie Szczebra, a w południowej części obszaru, na zboczach Góry Sieradowskiej znajdują się źródła Świśliny. Flora ostoi składa się z naturalnych lasów szpilkowych (bory bagienne, bory jodłowe i świerkowe) i liściastych (grądy, kwaśne i żyzne buczyny, łągi) w tym o charakterze górskim. W obszarze stwierdzono 13 siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej.

	Najlepiej wykształcone to żyzne buczyny, bory i lasy bagienne oraz wyżyny jodłowy bór mieszany. Ponadto dobrze zachowane są zmienno wilgotne łąki trzęślicowe, które wykształciły się w dolinach rzecznych i towarzyszą torfowiskom.
Uroczyska Lasów Starachowickich	
Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk. Kod obszaru: PLH260038. Dyrektywa siedliskowa.	
Dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu	DECYZJA KOMISJI z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2010) 9669)(2011/64/UE) (Dz. Urz. L 33 str. 146)
Powierzchnia	2 349,18
Plan zadań ochronnych	Brak
Opis obszaru	Zlokalizowane na terenie gmin Brody i Mirzec. Obszar jest częścią rozległego kompleksu leśnego na Przedgórzu Iłżeckim (tzw. Puszczy Iłżeckiej) w jego północno-wschodniej części. Uroczyska poprzecinane są licznymi strumieniami, obejmują obszar źródłiskowy rzeki Małyszyniec. Dominują tu siedliska borowe z sosną oraz domieszką jodły, dęba, modrzewia i buka. W runie występuje wiele gatunków chronionych, rzadkich i zagrożonych. Uroczyska Lasów Starachowickich zabezpieczają duże kompleksy wyżynnego jodłowego boru mieszanego uznawanego za zbiorowisko endemiczne Polski (występujące jedynie w Górach Świętokrzyskich i na Roztoczu). Ponadto znajdują się tutaj rozległe płaty łąk, nawiązujące do ciepłych łąk na lessach. Występuje tutaj wiele gatunków górskich.

Źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody (<http://crfop.gdos.gov.pl/>)

Celem utworzenia europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000 jest zachowanie różnorodności biologicznej krajów Unii Europejskiej poprzez ochronę siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej flory i fauny na jej terytorium. Na obszarach takich zabrania się podejmowania działań mogących:

- w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt,
- wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar NATURA 2000,
- pogorszyć integralność Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

Na obszarach NATURA 2000, nie podlega ograniczeniu działalność związana z utrzymaniem bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, gospodarcza, rolna, leśna, łowiecka i rybacka, a także amatorski połów ryb, jeżeli nie zagrażają one zachowaniu siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, ani nie wpływają w sposób istotny negatywnie na gatunki roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000. Wdrożenie programu NATURA 2000 przyczyni się do zapewnienia różnorodności biologicznej poprzez ochronę siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

Plany zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000

Dla w/w obszarów Natura 2000 plany zadań ochronnych nie zostały jeszcze ustanowione. W trakcie opracowywania znajdują się Plany zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000: Ostoja Sieradowicka PLH260031 i Wzgórza Kunowskie PLH260039.

Głównym celem projektu planu jest wskazanie celów działań ochronnych, zagrożeń oraz działań ochronnych dla siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt.

Ustalenia planów zadań ochronnych mogą w sposób bezpośredni oddziaływać na organy administracji samorządowej i terenowe organy administracji rządowej, właścicieli i użytkowników gruntów rolnych oraz wód, właścicieli nieruchomości, w obrębie których występują przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 oraz przedsiębiorców, którzy prowadzą działalność na obszarze. Ponadto w planie zadań ochronnych sformułowane są wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, planach zagospodarowania przestrzennego województw.

W planach zadań ochronnych (PZO) identyfikowane są istniejące i potencjalne zagrożenia dla zachowania właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony w obszarach Natura 2000, cele działań ochronnych, działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania.

STANOWISKO DOKUMENTACYJNE	
Nazwa	Odsłonięcie geologiczne – skałka piaskowców triasowych
Dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu	Rozporządzenie Nr 18/95 Wojewody Kieleckiego z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za stanowisko dokumentacyjne (Dz. Urz. Nr 25 poz. 164) <u>Pozostałe akty prawne:</u> - Uchwała Nr XXXVII/226/2005 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 29 listopada 2005 r. w sprawie ustanowienia stanowiska dokumentacyjnego (Dz. Urz. z 2006 r. Nr 14, poz. 237)
Charakterystyka geologiczna	Odsłonięcie geologiczne-skałka szarych piaskowców triasowych w dolinie rzeki Żarnówki o długości 22 m i wysokości od 1 m do 2,5 m. Skałka posiada ciekawą formę morfologiczną z podciętą dolną częścią i wyraźnie wystającym okapem.
Rodzaj stanowiska	Formacja geologiczna
Położenie	Obiekt położony na prawym zboczu doliny rzeki Żarnówki, w odległości ok. 200 m na północ od drogi Wąchock - Parszów - Skarżysko, działki nr 578 i 580.
Cel ochrony	Celem jest ochrona ważnego pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych.

Źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody (<http://crfop.gdos.gov.pl/>)

STANOWISKO DOKUMENTACYJNE	
Nazwa	Odsłonięcie geologiczne - nieczynny kamieniołom czerwonych piaskowców dolnotriasowych
Dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu	Rozporządzenie Nr 18/95 Wojewody Kieleckiego z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za stanowisko dokumentacyjne (Dz. Urz. Nr 25 poz. 164) <u>Pozostałe akty prawne:</u> - Rozporządzenie Nr 17/2002 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie uznania za stanowiska dokumentacyjne (Dz. Urz. z 2002 r. Nr 23, poz. 289)
Charakterystyka geologiczna	Odsłonięcie geologiczne - nieczynny kamieniołom czerwonych piaskowców dolnotriasowych o wymiarach: długość - 150,0m, szerokość - 100,0m, wysokość do 12,0m. Jest to historyczny kamieniołom sięgający początkami XIII wieku, z którego wydobywano surowiec m.in. do budowy Opactwa Cystersów w Wąchocku.
Rodzaj stanowiska	Wzrost powierzchniowy
Położenie	Położony w Wąchocku przy ulicy Sandomierskiej na działce nr 4079/17
Cel ochrony	Celem jest ochrona ważnego pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.

Źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody (<http://crfop.gdos.gov.pl/>)

STANOWISKO DOKUMENTACYJNE	
Nazwa	Wąwóz Sitki
Dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu	Rozporządzenie Wojewody Kieleckiego Nr 18/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za stanowiska dokumentacyjne (Dz. Urz. Nr 25, Poz. 1614)
Charakterystyka geologiczna	Stanowisko obejmuje wąwóz Sitki wraz z odnogą biegnącą w kierunku południowym oraz cz. Wschodniego zbocza doliny Pisarki, znajdującą się w sąsiedztwie wąwozu i obejmującą dwie odkrywki położone po prawej i lewej stronie od jego wylotu. W obrębie wąwozu występują odsłonięcia środkowodeńskich skał ze skamieniałościami fauny - głównie ramienionogów.
Rodzaj stanowiska	Formacja geologiczna
Położenie	Grunty wsi Szerzawy 559, 561, 563, 565, 567, 569 (części działek)
Cel ochrony	Celem jest ochrona ważnego pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych.

Źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody (<http://crfop.gdos.gov.pl/>)

UŻYTKI EKOLOGICZNE		
Nazwa	Rodzaj	Dane aktu prawnego o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu
Użytek ekologiczny im. Bolesława Kazimierza Stanisława Papi	Naturalny zbiornik wodny	Rozporządzenie Nr 14/97 Wojewody Kieleckiego z dnia 5 września 1997 r. w sprawie uznania za użytek ekologiczny (Dz. Urz. Woj. Kieleckiego Nr 34, poz. 130) <u>Pozostałe akty prawne:</u> -Uchwała Nr XII/6/05 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 24 października 2005 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego (Dz. Urz. Woj. Świąt. z 2006 r. Nr 17, poz. 260), - Uchwała Nr VI/6/06 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 4 września 2006 r. w sprawie: zmiany uchwały Nr XII/6/05 z dnia 24 października 2005 r. Rady Miejskiej w Starachowicach w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego (Dz. Urz. Woj. Świąt. Nr 265, poz. 3062)
Zespół Parkowy w Pokrzywnicy	Kępa drzew i krzewów	Uchwała Nr XXXI/309/06 RG w Pawłowie (Dz. Urz. Woj. Świąt. Nr 13, poz. 202)
Nie nadano nazwy	bagno	Rozporządzenie Nr 16/95 Wojewody Kieleckiego z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Kieleckiego Nr 25, poz. 162) <u>Pozostałe akty prawne:</u> Rozporządzenie Wojewody Świętokrzyskiego Nr 19/2002 z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Świąt. z 2002 r. Nr 23, poz. 291)
Nie nadano nazwy	bagno	Rozporządzenie Nr 16/95 Wojewody Kieleckiego z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Kieleckiego Nr 25, poz. 162) <u>Pozostałe akty prawne:</u> Rozporządzenie Wojewody Świętokrzyskiego Nr 19/2002 z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Świąt. z 2002 r. Nr 23, poz. 291)
Nie nadano nazwy	bagno	Rozporządzenie Nr 16/95 Wojewody Kieleckiego z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Kieleckiego Nr 25, poz. 162) <u>Pozostałe akty prawne:</u> Rozporządzenie Wojewody Świętokrzyskiego Nr 19/2002 z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Świąt. z 2002 r. Nr 23, poz. 291)
Rocław	Wąwóz lessowy	Uchwała Nr XXXXVIII/240/94 Rady Miasta i Gminy z dnia 24 maja 1994 roku w sprawie uznania za użytek ekologiczny <u>Pozostałe akty prawne:</u> - Uchwała Nr XXXVI/268/2001 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 14 grudnia 2001 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego (Dz. Urz. Woj. Świąt. z 2002 r. Nr 86, poz. 1002) - Uchwała Nr XXXIX/280/2002 Rady Miejskiej w Wąchocku z dnia 22 marca 2002 r. w sprawie zmiany uchwały Nr XXXVI/268/2001 z dnia 14 grudnia 2001 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego (Dz. Urz. Woj. Świąt. z 2002 r. Nr 86, poz. 1003)
Nie nadano nazwy	bagno	Rozporządzenie Nr 16/95 Wojewody Kieleckiego z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Kieleckiego Nr 25, poz. 162) <u>Pozostałe akty prawne:</u> - Rozporządzenie Wojewody Świętokrzyskiego Nr 19/2002 z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Świąt. z 2002 r. Nr 23, poz. 291)
Nie nadano nazwy	bagno	Rozporządzenie Nr 16/95 Wojewody Kieleckiego z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Kieleckiego Nr 25, poz. 162) <u>Pozostałe akty prawne:</u>

		Rozporządzenie Wojewody Świętokrzyskiego Nr 19/2002 z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Świąt. z 2002 r. Nr 23, poz. 291)
--	--	---

Źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody (<http://crfop.gdos.gov.pl/>)

POMNIKI PRZYRODY

Według informacji Centralnego rejestru form Ochrony Przyrody (<http://crfop.gdos.gov.pl/>), na terenie Powiatu Starachowickiego znajdują się łącznie 44 pomniki przyrody.

Na podstawie art. 45 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t. jedn. Dz. U. 2021 poz. 1098) oraz dokumentów wprowadzających w stosunku do pomników przyrody, wprowadzono następujące zakazy:

- wycięcia, niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym albo budową, utrzymaniem i remontem lub naprawą urządzeń wodnych,
- uszkodzenia (nacinania, rycia napisów i znaków) i zanieczyszczania gleby,
- zrywania pączków, kwiatów, owoców i liści,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej,
- wchodzenia na drzewa,
- umieszczania tablic reklamowych za wyjątkiem napisów o ochronie obiektu.

W bezpośrednim sąsiedztwie pomników przyrody (Rozporządzenie Nr 13/93 z dnia 30 grudnia 1993 r. i 17/94 z dnia 30 grudnia 1994 r. Woj. Kiel.) zabrania się również:

- zanieczyszczania terenu,
- niszczenia gleby,
- wzniesienia ognia,
- budowy lub rozbudowy obiektów budowlanych, linii komunikacyjnych, urządzeń lub instalacji.

Rezerwat archeologiczny Rydno

Rezerwat został utworzony w 1986 roku na terenach doliny Kamiennej od Łyżew (pod Skarżyskiem-Kamienną) do Wąchocka. Rezerwat archeologiczny utworzony został decyzją z dnia 24 września 1957r. poz. 514 dz. A/kl.Iva-2/1/514/68, a następnie wpisany do rejestru zabytków z dnia 3 listopada 1986r. Pierwsze badania na tym terenie przeprowadzono w 1912 roku. Rezerwat obejmuje zespół paleolitycznych osad przemysłowych wraz z kopalnią hematytu. Od 1995 roku rezerwat stanowi część Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej.

Ścieżka dydaktyczna

W Starachowicach zorganizowana została ścieżka dydaktyczna obejmująca najciekawsze przyrodniczo miejsca miasta. Ścieżka ma znaczenie edukacyjne dla dzieci i młodzieży, wspomaga działania edukacyjne prowadzone przez Urząd Miejski w Starachowicach.

Niewielki fragment terytorium Powiatu Starachowickiego, w jego południowej części (na terenie gminy Pawłów) położony jest w **otulinie Świętokrzyskiego Parku Narodowego (ŚPN)**. Otulina nie jest formą ochrony przyrody, ale obszarem, który ma na celu zabezpieczenie chronionego przyrodniczo terenu (w tym przypadku obszaru Świętokrzyskiego Parku Narodowego), przed zagrożeniami zewnętrznymi wynikającymi z działalności człowieka. Wszystkie inwestycje zaplanowane w projekcie „Aktualizacji Strategii ...” realizowane będą na obszarach zmienionych, przekształconych przez człowieka, z przyjęciem zasady minimalizacji uciążliwości dla środowiska naturalnego. Na terenie otuliny nie będą lokowane żadne inwestycje, które mogłyby negatywnie oddziaływać na obszary chronione, w tym obszar Świętokrzyskiego Parku Narodowego.

Korytarze ekologiczne

Na terenie powiatu znajdują się główne korytarze ekologiczne: Dolina Ozanki (GKPdC-3A) oraz Lasy Starachowickie i Siekierzyńskie (GKPdC-5B). Korytarze ekologiczne są elementami niezbędnymi dla prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego i potrzebne do poprawnego i efektywnego gospodarowania zasobami przestrzeni.

Korytarze ekologiczne są istotne jako przestrzeń życia i migracji gatunków roślin, zwierząt, grzybów, stanowią podstawę zachowania różnorodności biologicznej i element bezpieczeństwa w organizacji warunków ruchu drogowego, podnoszą atrakcyjność wizualną przestrzeni.

Warunkiem istnienia korytarza ekologicznego jest jego nieprzerwanie trwałą, nieprzekraczalną barierą infrastrukturalną, a do takich należą tylko bariery antropogeniczne. Zatem korytarze ekologiczne są również elementem organizującym przestrzeń życia człowieka.

W celu eliminacji ewentualnego negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze lub społeczne proponuje się podjęcie szeregu działań, których zastosowanie zapobiegać będzie wystąpieniu ewentualnych negatywnych oddziaływań na środowisko.

Proponowane środki i zalecenia niwelujące ewentualne niekorzystne oddziaływania na środowisko

Element środowiska przyrodniczego	Środki/zalecenia
Zdrowie ludzi	<ul style="list-style-type: none">– Oznakowanie obszarów, gdzie prowadzone będą prace budowlane w celu zwiększenia bezpieczeństwa ludzi podczas wykonywania tych prac,– Stosowanie sprawnego technicznie sprzętu oraz bezwzględne przestrzeganie przepisów BHP,– Ograniczanie czasu pracy maszyn budowlanych do niezbędnego minimum w celu zmniejszenia emisji spalin oraz hałasu,– Stosowanie systemów zabezpieczających rusztowania oraz maszyny i urządzenia podczas remontów i innych prac budowlanych
Świat zwierząt	<ul style="list-style-type: none">– Wykonywanie inwentaryzacji budynków przed przystąpieniem do prac budowlanych pod kątem występowania ptaków oraz nietoperzy,– Prowadzenie prac poza okresem lęgowym ptaków oraz rozrodu nietoperzy czy innych gatunków ważnych ze względów przyrodniczych, których występowanie stwierdzono,– W sytuacji braku możliwości prowadzenia prac w okresie pozalęgowym odpowiednio wcześniej należy zabezpieczyć budynki przed możliwością zakładania w nich lęgówisk,– Prowadzenie prac budowlanych i modernizacyjnych w możliwie najkrótszym czasie
Świat roślin	<ul style="list-style-type: none">– Wprowadzanie nowych obszarów zieleni urządzonej, dostosowanej do warunków siedliskowych oraz nawiązującej do otoczenia,– Zachowanie wysokiej kultury prowadzenia robót budowlanych, z poszanowaniem wymagań ochrony środowiska,– Prowadzenie ręcznych wykopów w sąsiedztwie systemów korzeniowych w czasie wykonywania prac budowlanych,– Zabezpieczenie pni drzew narażonych na otarcia ze strony sprzętu budowlanego (np.. włókniyny i obudowy drewniane),– Maksymalnie ograniczać rozmiary planów budowy
Wody powierzchniowe i podziemne	<ul style="list-style-type: none">– Zabezpieczenie placów budowy (skład materiałów, odpadów) w sposób zapobiegający kontaktowi z wodami opadowymi i gruntowymi,– Zbierać w sposób selektywny powstające odpady i gromadzić je czasowo do momentu wywozu na składowisko odpadów lub innego zagospodarowania,– Kontrola szczelności instalacji paliwowych pojazdów i maszyn wykorzystywanych w czasie prac budowlanych celem zapobieżenia możliwości miejscowego skażenia środowiska gruntowego substancjami ropopochodnymi,– Zapewnienie zaplecza socjalnego oraz przenośnych toalet dla pracowników budowy oraz regularne opróżnianie toalet z wykorzystaniem samochodów asenizacyjnych wyposażonych w odpowiedni sprzęt,

Element środowiska przyrodniczego	Środki/zalecenia
	– Zachowanie szczególnej ostrożności w czasie prowadzenia prac w sąsiedztwie cieków i zbiorników wodnych
Jakość powietrza	– Zachowanie wysokiej kultury prowadzenia robót w szczególności poprzez: systematycznie sprzątanie placów budowy, zraszanie wodą placów budowy (zależnie od potrzeb), ograniczenie do minimum czasu pracy silników spalinowych maszyn budowlanych
Powierzchnia ziemi	– Przed rozpoczęciem prac ziemnych należy zebrać warstwę gleby (humus), a po zakończeniu prac rozplantować na powierzchni terenu, – Przestrzeganie prawidłowej gospodarki odpadami
Krajobraz	– Zintegrowanie nowych przedsięwzięć inwestycyjnych z istniejącą rzeźbą terenu
Klimat	– Ograniczanie czasu pracy maszyn budowlanych do niezbędnego minimum celem ograniczenia emisji spalin, – Stosowanie nowoczesnego i sprawnego technicznie sprzętu, – Stosować urządzenia o niskich parametrach emisji zanieczyszczeń
Zabytki i dobra materialne	– Przewidziane w „Strategii ...” zadania inwestycyjne nie będą dotyczyć obiektów zabytkowych, – w wyniku realizacji przedsięwzięć nastąpi rozwój i odnowienie infrastruktury technicznej, odnowienie obiektów publicznych w wyniku termomodernizacji, – W wyniku realizacji inwestycji wzrośnie atrakcyjność Gminy dla przyszłych inwestorów oraz zwiększy się standard życia lokalnej społeczności

Zaleca się bezwzględne respektowanie rygorów ochronnych określonych przepisami prawa dla poszczególnych obszarów cennych przyrodniczo.

Z uwagi na rodzaj, a także skalę planowanych działań ujętych w niniejszym dokumencie, nie przewiduje się wystąpienia zagrożeń dla środowiska naturalnego oraz zdrowia i życia ludzi. Wszystkie zadania realizowane będą w granicach administracyjnych Powiatu Starachowickiego. Należy dążyć do integracji nowych przedsięwzięć inwestycyjnych z istniejącą rzeźbą terenu, walorami krajobrazowymi, szatą roślinną, zagospodarowaniem przestrzeni, uwarunkowaniami kulturowymi itp.

Inwestycje/działania zaplanowane w „Aktualizacji Strategii Rozwoju Powiatu Starachowickiego na lata 2014-2023” realizowane będą głównie w obszarach zmienionych antropogenicznie, zurbanizowanych, przekształconych w wyniku działalności człowieka. Nie przewiduje się realizacji inwestycji oraz lokalizowania placów budowy na obszarach dziewiczych, nieprzekształconych w wyniku działalności człowieka. Realizacja zaplanowanych inwestycji/działania przyniesie korzyści zarówno dla środowiska, a także wpłynie na poprawę warunków życia mieszkańców Powiatu Starachowickiego.

Przedsięwzięcia z zakresu termomodernizacji budynków czy remontów/adaptacji budynków charakteryzują się ograniczonym terytorialnie zasięgiem, dotyczą istniejących już budynków i nie będą związane z budową nowych obiektów czy zajmowaniem nowych terenów pod inwestycje. Inwestycje związane z powstawaniem nowych obiektów realizowane będą w obszarach zmienionych w wyniku ludzkiej działalności. W trakcie planowania prac Inwestor zobowiązany jest do wyboru koncepcji zapewniającej minimalizację potencjalnych oddziaływań na środowisko oraz warunków życia i zdrowia mieszkańców, zarówno na etapie realizacji jak i późniejszej eksploatacji.

Przygotowanie i prowadzenie prac docieplenia budynków w ramach termomodernizacji powinno w szczególności uwzględniać ochronę ptaków i nietoperzy gniazdujących w ścianach budynków.

Konieczność uwzględniania obecności ptaków i nietoperzy podczas remontów budynków wynika z przepisów prawa polskiego i wspólnotowego. Dotyczy to kilku grup przepisów – związanych z zakazem znęcania się nad zwierzętami, z ochroną gatunkową, a także z uregulowań dotyczących odpowiedzialności za szkody powodowane w środowisku.

Większość ptaków gniazdujących w budynkach, a także wszystkie nietoperze w Polsce objęte są ścisłą ochroną gatunkową.

Zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t. jedn. Dz. U. 2021 poz. 1098), uszczegółowioną rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. 2016 poz. 2183 ze zm.) wszystkie miejsca lęgowe ptaków objętych ochroną gatunkową podlegają ochronie prawnej.

Zgodnie z w/w rozporządzeniem ochrona gatunków dziko występujących zwierząt polega m.in. na dostosowywaniu terminów i sposobów wykonywania prac do okresów lęgów i rozrodu. Zatem na zarządcach budynków spoczywa odpowiedzialność za prowadzenie prac termomodernizacyjnych budynków we właściwym terminie, bezpiecznym dla gniazdujących w budynkach przedstawicieli chronionych gatunków ptaków i mających swoje schronienia nietoperzy.

Elementem podstawowym przed przystąpieniem do prac jest ekspertyza ornitologa i chiropterologa stwierdzająca obecność ptaków i nietoperzy lub ich brak w danym obiekcie.

W celu uzyskania dokładnych i wiarygodnych wyników przegląd budynku pod kątem obecności schronień ptaków należy wykonać w szczytowym okresie rozrodu ptaków tj. w okresie od 15 maja do 15 lipca.

W sytuacji stwierdzenia w trakcie przeglądu, iż budynek stanowi miejsce rozrodu ptaków, prace należy prowadzić w terminach wyznaczonych przez ornitologa. Wskazane jest jednak, aby prace na budynkach będących miejscem rozrodu lub schronienia zwierząt prowadzić w okresie od 15 sierpnia do końca kwietnia. W przypadku konieczności prowadzenia prac w okresie od początku maja do połowy sierpnia, należy w okresie od początku września do początku kwietnia podjąć działania polegające na zabezpieczeniu zinwentaryzowanych miejsc rozrodu lub schronień przed ich zasiedleniem przez zwierzęta.

Obserwacje chiropterologiczne powinny być przeprowadzone 3-krotnie- w drugiej połowie czerwca, w sierpniu i w październiku. Jeśli zaistnieje potrzeba rezygnacji z jednej z tych kontroli, należy przyjmować maksymalne zasiedlenie przez nietoperze, jakie jest możliwe w budynku danego typu, przy stwierdzonej liczbie i rodzaju potencjalnych schronień.

Ponieważ jednak nietoperze mogą znajdować się w budynkach przez cały rok i mogą również zmieniać schronienia, dlatego bezwarunkowo dodatkowa szczegółowa kontrola powinna bezpośrednio poprzedzać planowane prace ociepleniowe.

Jeśli remont, przebudowa budynku będzie odbywać się w czasie, gdy potencjalnie mogą znajdować się w nim gniazda ptasie z lęgami lub nietoperze- konieczne jest wcześniejsze zabezpieczenie wszystkich zinwentaryzowanych uprzednio miejsc, w których zwierzęta te mogłyby się ukryć.

Ze względu na ptaki, prace zabezpieczające przed zakładaniem gniazd muszą być prowadzone poza okresem lęgowym- w okresie od połowy sierpnia do końca lutego.

Jeśli w budynku stwierdzono obecność nietoperzy, zwłaszcza jeśli zachodzi podejrzenie, że mogą się one w nim znajdować, zaklejenie szczelin w ramach prac przygotowujących budynek do docieplenia dopuszczalne jest w czasie, gdy mogą one bezpiecznie opuścić kryjówki i znaleźć inne. Najbardziej odpowiednim terminem do przeprowadzenia takich prac jest późne lato i wczesna jesień, a więc okres od sierpnia do września, gdyż w tym czasie wszystkie ślady świadczące o wykorzystywaniu schronienia przez nietoperze są dobrze widoczne. Ponadto młode osobniki są już samodzielne i mogą przed zimą znaleźć nowe schronienie.

W przypadku modernizacji budynków będących schronieniem ptaków czy nietoperzy wykonawca prac powinien podjąć środki zaradcze – dostosowując terminy i sposób wykonywania prac do okresów lęgu, rozrodu lub hibernacji ptaków i nietoperzy, zabezpieczając z wyprzedzeniem szczeliny przed zajęciem je przez ptaki i nietoperze.

Jeśli przy prowadzeniu prac wykonawca planuje czasowe lub stałe zniszczenie gniazd lub siedlisk gatunków chronionych musi uzyskać zezwolenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, jednocześnie składa propozycję kompensacji przyrodniczych. Po uzyskaniu pozytywnej decyzji

Dyrektora RDOŚ można przystąpić do likwidacji lub zabezpieczenia miejsc, w których gniazdują ptaki i przebywają nietoperze (usuwanie gniazd z budynków dozwolone jest w okresie od 16 października do końca lutego).

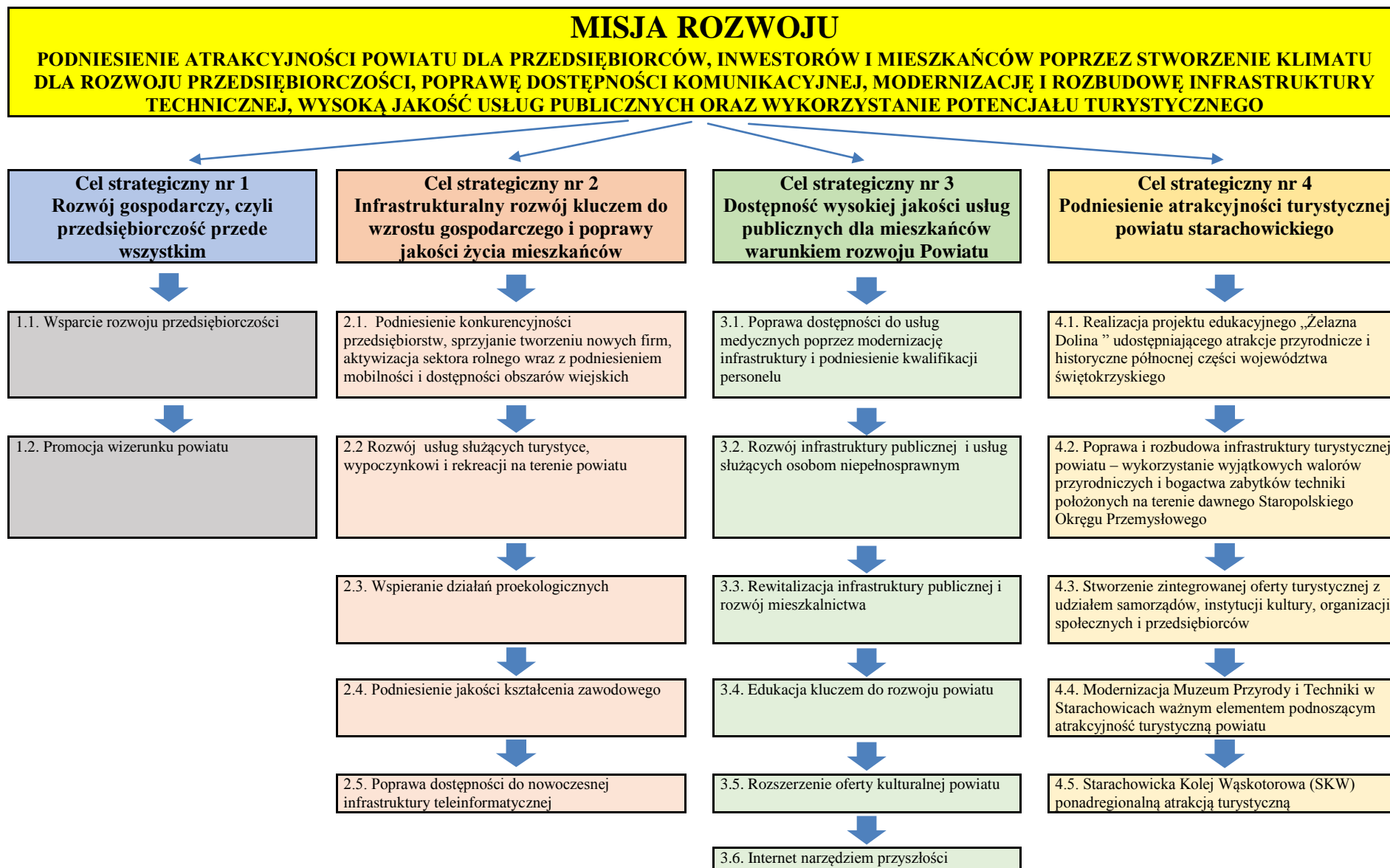
Inwestor zobowiązany jest, by po remoncie użyteczność zinwentaryzowanego siedliska pozostała nieuszczerplona – np. tworząc odpowiednią liczbę alternatywnych schronień i miejsc lęgowych. Zastępcze schronienia dla ptaków i nietoperzy (w postaci skrzynek podociepniowych i natynkowych) są dostępne i stosowane podczas prac termomodernizacyjnych budynków.

IV. Analiza SWOT

MOCNE STRONY <ol style="list-style-type: none">1. Specjalna Strefa Ekonomiczna Starachowice2. Potencjał siły roboczej3. Tradycje przemysłowe4. Położenie geograficzne5. Walory środowiskowe	SŁABE STRONY <ol style="list-style-type: none">1. Trudna sytuacja demograficzna2. Mało innowacyjna struktura gospodarki3. Słaba dostępność komunikacyjna do głównych korytarzy transportowych4. Brak kapitału zewnętrznego5. Niewystarczająca oferta mieszkaniowa
SZANSE <ol style="list-style-type: none">1. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości2. Wytwarzanie energii z odnawianych źródeł3. Poprawa dostępności komunikacyjnej4. Rozwój Specjalnej Strefy Ekonomicznej na terenie Powiatu5. Rozwój turystyki	ZAGROŻENIA <ol style="list-style-type: none">1. Odpływ ludności w wieku produkcyjnym2. Wzrost bezrobocia3. Ryzyko braku środków na inwestycje4. Niepełne wykorzystanie znaczących obiektów turystycznych
KLUCZOWE PRIORYTETY <ol style="list-style-type: none">1. Dalszy rozwój gospodarczy powiatu2. Rozwój infrastrukturalny3. Ciągła poprawa dostępności do wysokiej jakości usług publicznych4. Podniesienie atrakcyjności turystycznej powiatu	

V. Aktualizacja Strategii Rozwoju Powiatu Starachowickiego

Drzewo celów

Tabelaryczny układ celów strategicznych, operacyjnych i zadań

Cel strategiczny nr 1 Rozwój gospodarczy, czyli przedsiębiorczość przede wszystkim			
Cel operacyjny	Zadania	Realizator	Źródła finansowania
1.1. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości	1.1.1. Tworzenie nowych terenów inwestycyjnych w gminach powiatu starachowickiego	Gminy	budżety gmin
	1.1.2. Promocja i subsydiowanie samozatrudnienia osób bezrobotnych	Powiatowy Urząd Pracy	Fundusz Pracy EFS
	1.1.3. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości. Pozyskiwanie i adaptacja nowych obiektów	Regionalna Izba Gospodarcza Starachowicki Inkubator Przedsiębiorczości	budżet RIG i SIP środki zewnętrzne
	1.1.4. Prowadzenie systemu informacji o terenie (GIS)	Powiat Starachowicki Gminy	budżet województwa budżet powiatu budżety gmin
1.2. Promocja wizerunku powiatu	1.2.1. Promocja gospodarcza powiatu w ramach kontaktów partnerskich	Powiat Starachowicki	środki zewnętrzne budżety jednostek współpracujących

Cel strategiczny nr 2 Infrastrukturalny rozwój kluczem do wzrostu gospodarczego i poprawy jakości życia mieszkańców			
Cel operacyjny	Zadania	Realizator	Źródła finansowania
2.1. Podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw, sprzyjanie tworzeniu nowych firm, aktywizacja sektora rolnego wraz z podniesieniem mobilności i dostępności obszarów wiejskich.	2.1.1. Rozwój infrastruktury drogowej w celu poprawy dostępu komunikacyjnego do głównego korytarza transportowego, poprzez rozbudowę i modernizację sieci dróg powiatowych	Zarząd Dróg Powiatowych Powiat Starachowicki	środki zewnętrzne budżet powiatu budżety gmin
	2.1.2. Poprawa przepustowości dróg powiatowych w Starachowicach – budowa wiaduktu nad torami w Starachowicach Zachodnich	Zarząd Dróg Powiatowych Powiat Starachowicki Miasto Starachowice	środki zewnętrzne budżet powiatu budżet gminy
	2.1.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej powiatu poprzez rozbudowę sieci poza głównymi ciągami komunikacyjnymi – drogi gminne	Gminy	środki zewnętrzne, w tym budżet państwa Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych

			budżety gmin
	2.1.4. Rozbudowa i modernizacja sieci dróg wojewódzkich służących rozwojowi gospodarstwu powiatu	Świętokrzyski Zarząd Dróg Wojewódzkich Gmina Mirzec Gmina Pawłów	środki zewnętrzne budżet województwa budżety gmin
2.2 Rozwój usług służących turystyce, wypoczynkowi i rekreacji na terenie powiatu	2.2.1. Poprawa dostępności i jakości infrastruktury turystycznej i sportowo - rekreacyjnej	Gminy Powiat Starachowicki	środki zewnętrzne budżety gmin budżet powiatu
	2.2.2 Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości nastawionej na obsługę ruchu turystycznego	Gminy	środki zewnętrzne budżety gmin
2.3. Wspieranie działań proekologicznych	2.3.1. Budowa instalacji opartych na odnawialnych źródłach energii.	Gminy Powiat Starachowicki	środki zewnętrzne budżety gmin
	2.3.2. Poprawa gospodarki wodno - kanalizacyjnej	Gmina Pawłów Gmina Brody Gmina Mirzec Gmina Wąchock	środki zewnętrzne budżety gminy
	2.3.3. Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii (mikroinstalacje OZE pracujące na potrzeby własne budynków)	Powiat Starachowicki Gminy	środki zewnętrzne budżety gmin
	2.3.4. Edukacja ekologiczna dzieci, młodzieży i dorosłych, w tym popularyzacja wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE) w gminach	Gminy Powiat Starachowicki	środki zewnętrzne budżet powiatu budżety gmin
	2.3.5. Poprawa dostępności do źródeł energii, w tym do sieci gazowych.	Gminy	środki zewnętrzne budżety gmin
2.4. Podniesienie jakości kształcenia zawodowego	2.4.1. Dostosowanie szkoleń i kursów zawodowych do zmieniających się potrzeb rynku pracy	Powiatowy Urząd Pracy, Centrum Kształcenia Zawodowego, inne podmioty	środki zewnętrzne Fundusz Pracy
	2.4.2. Opracowanie i wdrożenie kompleksowego programu doradztwa zawodowego dla uczniów kończących szkoły podstawowe	Gminy Powiat Starachowicki PUP	budżety gmin
2.5. Poprawa dostępności do nowoczesnej infrastruktury teleinformatycznej	2.5.1. Zwiększenie dostępności do szerokopasmowego Internetu lub poprawa przepustowości istniejących sieci	Gminy Samorząd Województwa	środki zewnętrzne budżety gmin
	2.5.2 Modernizacja instalacji teleinformatycznych w jednostkach publicznych	Powiat Starachowicki	środki zewnętrzne budżet powiatu

Cel strategiczny nr 3
Dostępność wysokiej jakości usług publicznych dla mieszkańców warunkiem rozwoju Powiatu

Cele operacyjne	Zadania	Realizator zadania	Źródła finansowania
3.1. Poprawa dostępności do usług medycznych poprzez modernizację infrastruktury i podniesienie kwalifikacji personelu	3.1.1. Stałe podnoszenie jakości świadczonych usług w placówkach medycznych działających na terenie powiatu oparte na nowoczesnych technologiach stosowanych w medycynie	Gminy Powiat Starachowicki PZOZ placówki podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej	środki zewnętrzne budżety jednostek samorządu budżety poszczególnych placówek
	3.1.2. Przygotowanie PZOZ do leczenia chorób zakaźnych w trakcie epidemii z jednoczesnym utrzymaniem dostępności do usług świadczonych dla innych pacjentów.	Powiat Starachowicki PZOZ	budżet PZOZ środki zewnętrzne budżet powiatu
	3.1.3. Poszerzenie zakresu usług medycznych świadczonych dla pacjentów o procedury dotychczas nierealizowane bądź realizowane w niewielkim zakresie na terenie województwa świętokrzyskiego oraz w oparciu o innowacyjne technologie i istniejące zasoby publicznego lecznictwa zamkniętego w Starachowicach	Powiat Starachowicki PZOZ	budżet PZOZ środki zewnętrzne budżet powiatu
3.2. Rozwój infrastruktury publicznej i usług służących osobom niepełnosprawnym	3.2.1. Tworzenie warunków materialnych do rehabilitacji zawodowej i rozwoju przedsiębiorczości wśród osób niepełnosprawnych	PZAZ Powiat Starachowicki	budżet powiatu środki zewnętrzne PFRON
	3.2.2. Rozszerzanie pomocy dla osób niepełnosprawnych w ramach rehabilitacji społecznej z uwzględnieniem inwestycji w infrastrukturę	Powiat Starachowicki PCPR WTZ	budżet powiatu PFRON środki zewnętrzne
3.3. Rewitalizacja infrastruktury publicznej i rozwój mieszkalnictwa	3.3.1. Kompleksowe działania rewitalizacyjne w celu nadania terenom publicznym lub obiektom nowych funkcji społecznych (rozwój wysokiej jakości usług społecznych).	Powiat Starachowicki Gminy PZAZ	budżet powiatu budżety gmin PFRON, RPO WŚ, NPRM środki zewnętrzne
	3.3.2. Przygotowanie nowych terenów pod budownictwo mieszkaniowe	Gminy	budżety gmin środki zewnętrzne
3.4. Edukacja kluczem do rozwoju powiatu	3.4.1. Zapewnienie równego dostępu do kształcenia ogólnego w szkołach ponadpodstawowych prowadzonych przez Powiat	Powiat Starachowicki	budżet powiatu środki zewnętrzne

	3.4.2. Dostosowywanie systemu kształcenia i szkolenia dla potrzeb rynku pracy, m. in. poprzez rozszerzanie zakresu współpracy z przedsiębiorcami i tworzenie warunków do kształcenia dualnego	zespoły szkół zawodowych, Centrum Kształcenia Zawodowego, Powiat Starachowicki inne podmioty	środki zewnętrzne budżet państwa budżet powiatu środki partnerów
	3.4.3. Wzrost poziomu i jakości kształcenia w szkołach ponadpodstawowych	Powiat Starachowicki	budżet powiatu środki zewnętrzne
	3.4.4. Podnoszenie kwalifikacji zawodowych nauczycieli – zdobywanie dodatkowych uprawnień do nauczania innych przedmiotów	Powiat Starachowicki	budżet powiatu środki zewnętrzne
	3.4.5. Dotarcie z informacją o powiatowym rynku pracy i perspektywach rozwoju gospodarczego do uczniów szkół ponadpodstawowych	Powiatowy Urząd Pracy Centrum Kształcenia Zawodowego	Fundusz Pracy budżet powiatu
3.5. Rozszerzenie oferty kulturalnej powiatu	3.5.1. Urozmaicenie i wzbogacenie form działania instytucji i placówek kultury	Powiat Starachowicki Muzeum Przyrody i Techniki Państwowe Ognisko Plastyczne Park Kultury	budżet powiatu środki zewnętrzne
	3.5.2. Promocja i popularyzacja oferty kulturalnej powiatu	Powiat Starachowicki	budżet powiatu środki zewnętrzne
	3.5.3. Ochrona i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	Powiat Starachowicki Gminy Muzeum Przyrody i Techniki <i>Ekomuzeum im. Jana Pazdura</i> operator Starachowickiej Kolei Wąskotorowej	budżet powiatu, budżet państwa budżety gmin
	3.5.4. Rozszerzanie oferty kulturalnej we współpracy z organizacjami pozarządowymi	Powiat Starachowicki	budżet powiatu
3.6. Internet narzędziem przyszłości	3.6.1. Wykorzystanie internetu, jako kanału informacji i promocji	Powiat Starachowicki Gminy	budżet powiatu budżety gmin
	3.6.2. Nowoczesne usługi w ramach „e-administracji” świadczone przez Powiat Starachowicki	Powiat Starachowicki Powiatowy Zakład Opieki Zdrowotnej	środki zewnętrzne budżet powiatu budżet PZOZ

Cel strategiczny nr 4 Podniesienie atrakcyjności turystycznej powiatu starachowickiego			
Cele operacyjne	Zadania	Realizator zadania	Źródła finansowania
4.1. Realizacja projektu edukacyjnego „Żelazna Dolina ” udostępniającego atrakcje przyrodnicze i historyczne północnej części województwa świętokrzyskiego.	4.1.1. Opracowanie koncepcji i wdrożenie wspólnego projektu edukacyjnego uwzględniającego atrakcyjne turystycznie obiekty położone w dolinach rzek Kamiennej i Czarnej Koneckiej	Powiaty Starachowicki, samorządy partnerskie, organizacje pozarządowe, Muzeum Przyrody i Techniki w Starachowicach	budżety samorządów środki zewnętrzne
	4.1.2. Nadanie projektowi charakteru geoparku poprzez przygotowanie stanowisk przyrodniczych (geostanowisk) znajdujących się na terenie powiatu i wytyczenie szlaków	Powiat Starachowicki, Państwowy Instytut Geologiczny, Muzeum Przyrody i Techniki w Starachowicach samorządy partnerskie, organizacje pozarządowe	środki zewnętrzne budżety samorządów
	4.1.3 Zorganizowanie centrum edukacyjnego projektu „Żelazna Dolina” na terenie Muzeum Przyrody i Techniki w Starachowicach	Powiat Starachowicki, Państwowy Instytut Geologiczny, Muzeum Przyrody i Techniki w Starachowicach	środki wewnętrzne budżety samorządów
4.2. Poprawa i rozbudowa infrastruktury turystycznej powiatu – wykorzystanie wyjątkowych walorów przyrodniczych i bogactwa zabytków techniki położonych na terenie dawnego Staropolskiego Okręgu Przemysłowego	4.2.1. Rewitalizacja zbiorników wodnych wraz z rozbudową zaplecza turystycznego zwiększająca możliwości ich turystycznego wykorzystania.	Gminy Powiat Starachowicki	środki wewnętrzne budżety gmin
	4.2.2. Rozwój sieci ścieżek rowerowych – promocja idei turystyki rowerowej	Powiat Starachowicki Gminy organizacje pozarządowe	środki zewnętrzne budżet powiatu budżety gmin
	4.2.3. „Mnisi i Hutnicy” – wydzielenie szlaku rowerowego wraz z możliwością wypożyczenia rowerów	Muzeum Przyrody i Techniki <i>Ekomuzeum im. Jana Pazdura</i> Opactwo Cystersów w Wąchocku PTTK O/Międzyszkolny	środki wewnętrzne budżet powiatu
4.3. Stworzenie zintegrowanej oferty turystycznej z udziałem samorządów, instytucji kultury, organizacji społecznych i przedsiębiorców	4.3.1. Opracowanie i wymiana materiałów promocyjnych pomiędzy zainteresowanymi podmiotami	Powiat Starachowicki Gminy hotele, firmy, gospodarstwa agroturystyczne	budżet powiatu budżety gmin inne środki
4.4. Modernizacja Muzeum Przyrody i Techniki w Starachowicach ważnym elementem podnoszącym atrakcyjność	4.4.1. Realizacja projektu: „Żelazna Dolina. Zachowanie i efektywne wykorzystanie poprzemysłowego dziedzictwa na przykładzie XIX	Muzeum Przyrody i Techniki <i>Ekomuzeum im. Jana Pazdura</i>	środki zewnętrzne

turystyczną powiatu	wiecznej huty żelaza w Starachowicach”		
	4.4.2. Rewaloryzacja i rozbudowa infrastruktury muzeum	Muzeum Przyrody i Techniki <i>Ekomuzeum im. Jana Pazdura</i>	budżet muzeum budżet powiatu środki zewnętrzne
	4.4.3. Kontynuacja remontów obiektów muzealnych	Powiat Starachowicki Muzeum Przyrody i Techniki <i>Ekomuzeum im. Jana Pazdura</i>	budżet powiatu środki zewnętrzne
4.5. Starachowicka Kolej Wąskotorowa (SKW) ponadregionalną atrakcją turystyczną	4.5.1. Rozwój ruchu turystycznego na SKW	Powiat Starachowicki Gmina Iłża	budżet powiatu budżet gminy
	4.5.2. Rewitalizacja linii SKW na trasie Starachowice – Iłża	Powiat Starachowicki	środki zewnętrzne budżet powiatu środki zewnętrzne
	4.5.3. Poprawa infrastruktury turystycznej na szlaku SKW	Powiat Starachowicki operator Starachowickiej Kolei Wąskotorowej	budżet powiatu

Przez „środki zewnętrzne” rozumie się środki z budżetów innych jednostek niż wskazane jako realizatorzy projektu, w tym także środki pochodzące z budżetu państwa lub UE.

Wskazane cele operacyjne, zadania, realizatorzy, źródła finansowania, w kolejnych latach realizacji Aktualizacji Strategii mogą ulegać zmianom i modyfikacjom.

VI. Zgodność Aktualizacji Strategii Rozwoju Powiatu Starachowickiego na lata 2014 – 2023 ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+

<p>Cel strategiczny nr 1 Rozwój gospodarczy czyli przedsiębiorczość przede wszystkim</p>	<p>Cel strategiczny nr 2 Infrastrukturalny rozwój kluczem do wzrostu gospodarczego i poprawy jakości życia mieszkańców</p>	<p>Cel strategiczny nr 3 Dostępność wysokiej jakości usług publicznych dla mieszkańców warunkiem rozwoju powiatu</p>	<p>Cel strategiczny nr 4 Podniesienie atrakcyjności turystycznej powiatu starachowickiego</p>
<p>Cel operacyjny</p>	<p>Cel operacyjny</p>	<p>Cel operacyjny</p>	<p>Cel operacyjny</p>
<p>1.1 Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości Zgodne ze Strategią Województwa – Cel oper.: 1.1, 1.3 1.2 Promocja wizerunku powiatu Zgodne ze Strategią Województwa – Cel oper.: 3.1, 4.2</p>	<p>2.1 Podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw, sprzyjanie tworzeniu nowych firm, aktywizacja sektora rolnego wraz z podniesieniem mobilności i dostępności obszarów wiejskich Zgodne ze Strategią Województwa – Cel oper.: 1.1, 1.3, 3.3 2.2 Rozwój usług służących turystyce, wypoczynkowi i rekreacji na terenie powiatu Zgodne ze Strategią Województwa – Cel oper.: 1.3, 3.2 2.3 Wspieranie działań proekologicznych Zgodne ze Strategią Województwa – Cel oper.: 1.3, 2.1, 2.2, 2.3 2.4 Podniesienie jakości kształcenia zawodowego Zgodne ze Strategią Województwa – Cel oper.: 1.2 2.5 Poprawa dostępności do nowoczesnej infrastruktury teleinformatycznej Zgodne ze Strategią Województwa – Cel oper.: 3.3</p>	<p>3.1 Poprawa dostępności do usług medycznych poprzez modernizację infrastruktury i podniesienie kwalifikacji personelu Zgodne ze Strategią Województwa – Cel oper.: 3.2 3.2. Rozwój infrastruktury publicznej i usług służących osobom niepełnosprawnym Zgodne ze Strategią Województwa – Cel oper.: 3.2 3.3. Rewitalizacja infrastruktury publicznej i rozwój mieszkalnictwa Zgodne ze Strategią Województwa – Cel oper.: 3.1 3.4. Edukacja kluczem do rozwoju powiatu Zgodne ze Strategią Województwa – Cel oper.: 3.1 3.5 Rozszerzenie oferty kulturalnej powiatu Zgodne ze Strategią Województwa – Cel oper.: 1.3 3.6 Internet narzędziem przyszłości Zgodne ze Strategią Województwa – Cel oper.: 3.3</p>	<p>4.1 Realizacja projektu edukacyjnego „Żelazna Dolina” udostępniającego atrakcje przyrodnicze i historyczne północnej części województwa świętokrzyskiego Zgodne ze Strategią Województwa – Cel oper.: 1.3, 2.1, 3.1 4.2 Poprawa i rozbudowa infrastruktury turystycznej powiatu – wykorzystanie wyjątkowych walorów przyrodniczych i bogactwa zabytków techniki położonych na terenie dawnego Staropolskiego Okręgu Przemysłowego Zgodne ze Strategią Województwa – Cel oper.: 1.3 4.3 Stworzenie zintegrowanej oferty turystycznej z udziałem samorządów, instytucji kultury, organizacji społecznych i przedsiębiorców Zgodne ze Strategią Województwa – Cel oper.: 1.3 4.5 Modernizacja Muzeum Przyrody i Techniki w Starachowicach ważnym elementem podnoszącym atrakcyjność turystyczną powiatu Zgodne ze Strategią Województwa – Cel oper.: 3.1 4.5 Starachowicka Kolej Wąskotorowa ponadregionalną</p>

			atrakcją turystyczną Zgodne ze Strategią Województwa – Cel oper.: 3.1
--	--	--	--

Założone w Aktualizacji Strategii Rozwoju Powiatu Starachowickiego na lata 2014 – 2020 z wydłużonym okresem realizacji do 2023 r. cele są spójne z oczekiwanymi skutkami interwencji w OSI MOF miast średniej wielkości tracących funkcje społeczno – gospodarcze przewidzianymi w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+.

VII. Monitoring realizacji Strategii

Monitoring jest jednym z podstawowych elementów zarządzania strategicznego. Wymaga śledzenia i oceny zachodzących zmian w powiecie, ale przede wszystkim oceny działań poszczególnych instytucji, organizacji i innych podmiotów życia społeczno – gospodarczego w kontekście ich relacji ze Strategią. Bez niego nie jest możliwe prowadzenie skutecznej i efektywnej polityki rozwoju. Dzięki niemu możliwym jest określenie stopnia osiągnięcia założonych w Strategii celów. Ponadto możliwe jest wykrycie zagrożeń związanych z nieprawidłową i nieterminową realizacją zapisów Strategii, a tym samym podjęcie stosownych interwencji mających na celu zmianę sytuacji. Stanowi to podstawę do podejmowania decyzji przez władze lokalne. Ponadto dane zbierane w ramach monitoringu stanowią podstawę ewaluacji i interwencji zaplanowanej w Strategii, a w dalszej kolejności jej aktualizacji.

Warunkiem sprawnego przebiegu procesu monitorowania jest współpraca komórek Starostwa i jednostek organizacyjnych Powiatu, jak również organizacji zewnętrznych zaangażowanych w realizację Strategii.

Przedmiotem monitoringu jest kontrolowanie poziomu realizacji zapisów Aktualizacji Strategii Rozwoju Powiatu Starachowickiego za okres 2021 – 2023.

Główną intencją prowadzenia monitoringu jest zebranie informacji na temat stopnia realizacji wyznaczonych w Strategii celów. Pomiar postępów wdrażania zapisów Strategii będzie pełnił funkcję kontrolną i mobilizującą do podejmowania dalszych działań.

Dane na potrzeby monitoringu będą zbierane przez Starostwo Powiatowe w Starachowicach. Funkcję koordynującą będzie pełnił Zarząd Powiatu w Starachowicach.

System monitoringu i ewaluacji Strategii

Monitoring oraz ewaluację należy rozpatrywać jako dwie komplementarne procedury, których zastosowanie pozwoli na uzyskanie pełnego oraz obiektywnego obrazu skuteczności interwencji publicznych realizowanych przez cele Strategii.

Podstawowym elementem monitoringu Strategii będzie Raport o stanie Powiatu Starachowickiego. Raport będzie przygotowywany za okres od przyjęcia Aktualizacji Strategii do końca 2022 roku. Drugim elementem systemu będzie raport ewaluacyjny, stanowiący efekt procedury oceny adekwatności i skuteczności wdrażania Strategii. Raport ewaluacyjny będzie stanowił podsumowanie z realizacji Strategii i zostanie opracowany po zakończeniu realizacji Strategii w 2024 r.